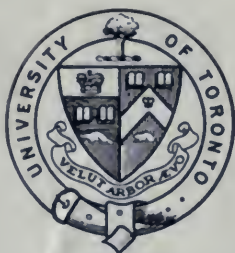

O'Leary, Peter
Misirt

PB
1399
054E34
1900z

From the Library

of

PÁDRAIG Ó BROIN

e i s i r t

an t-athair peadair ó laogaire

agus ó nualláin teoranta
ca cliaic uéal periste coréais

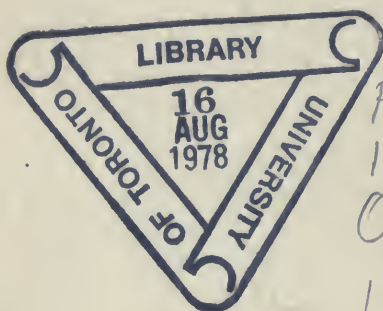

e i s i r t

an tathair peadar ó laosaire

brúin agus ó nualláin teoranta
baile áca cliaic béal féniste corcaig

PC
1399
O54 E34
19002

BRÚN AGUS Ó NUALLÁIN TEOR.,

DAILE ÁTA CLIAÍ, A DEIN AGUS

A CLÓDUAIL IN ÉIRINN.

CLÁR AN LEABHAIR

	Leathanac
I. Cúis Sáire ag Eisire	5
II. Eisire in Camhain	11
III. An Fírin Deag Sasta	18
IV. An Cairde Caite	22
V. An tAdac ina Fáca	27
VI. "Ladráis Fíor!"	35
VII. Corcán na Leicean	41
VIII. In Camhain Maca	47
IX. Dá Ardri	52
X. Díoltas na bFear mDeag	59
XI. Leigeas ar an nÓidáil	68
XII. Roḡa na Seor	72
XIII. Fáite dá nUimh	84
XIV. Sa Dáile Slán	90

CAIBIDIL A Í

CÚIS ŠÁIRE AS EISIRT

Tamall mór roimh aimsir Cúculainn agus m'éib agus Concubair rí Ulað, bí rí eile ar Ultaib agus feargas mac Léide ab ainm dó.

Dein an feargas san flead mór in Eamain Macea agus bí maite agus mór-uaisle Ulað cruinnite aige as caiteam na fleide.

Le linn na fleide sin a beit in Eamain Macea bí flead eile as rí eile san áit ar a dtugtaí tuata luera agus lupracán. Daoine an-deasa ab ea tuata luera agus lupracán. Ní raib na fíir ba mó ortu puinn tar leat-trois ar airde. Iubdán mac Abdán ab ainm don rí a bí ortu. Bí iubdán leat-orlae go maite níos airde ná don fear dá slua, agus bí sé cumta córac dá réir sin. Fear an-dathúil, an-rioga ab ea é. Bíodar go léir an-dathúil, an-dea-cumta, ac ní raib don breit as éinne acu ar an rí. Gruais cas dubh is ea bí ar an rí, agus gruais bred fionn a bí ar an uile fear eile dá raib sa tír sin.

Mar ba cuibe agus mar ba cóir do rí, bí cat-míli créana as iubdán os cionn a slóite móra lionmara. Bí seacht gcata móra o'fíir créana calma as iubdán. Agus bí a lán o'uaisle cróga, mileata, catbuaca ma dcaoisig airm sa mór-slua lionmar san iubdán. Bí don fear amáin ann, créan-fear an rí, agus níord féidir don fear o'fáil ar

tuata lucre agus lupracán a bí in don gáor do beit com láidir leis. Deinead sé gníomh nárú féidir d'aon fear eile a déanamh. Leasad sé feochadán le haon buille amháin dá éalídeamh! Leatad a súile ar na fear eile nuair a cídís an gníomh san. Glómar mac Glais mic Glomraide ab ainm don fear san. Uaireanta, nuair a bíod gleacaíocht ar siúl acu, tagad na fear eile ina timpeall as iarraid é leasad, ac ní leasdaí é go dtí go mbíod an dáréas ba treise acu éise.

Lion na huaisle go léir, agus na ríte féinne, agus na taoisig airm, agus na maite móra, istead sa rí-tead i bpochair an Ardorí lubdán. Suig an tArdorí ina cátaoir ríoga. Suig an ríogan, Débó, ar deis an Ardorí. Cuiread Eisirt, b'é sin ard-ollam lubdán, ar a lámh clé. Cuiread beag mac big, b'é sin tánaiste an Ardorí, ar aghaid an Ardorí amac, ar an tcaobh eall den rí-tead. Agus cuiread an tréan-fear, Glómar mac Glais mic Glomraide, ina suí in aice an dorais, i dtreo, dá ttagad námaid go dtí an doras nár baol go dtiocfaod sé tairis sin istead. Ansan cuiread an cuideacta go léir ina suí, mór-timpeall an rí-tí, do réir onóra agus teirdil agus uaisleacta. Ansan bainead na spiozóidí as na baraili leanna, agus táinig an luét priteálaim agus roinneadar ar an gcuideactain sin lionn breá blasta a bí i bpoat sna baraili agus a bí go borb agus go láidir agus go meisiciúil.

Bíodar go léir as ól ar fead tamail. Ansan tosnaig an deoc pónta san ar dul suas sa céann acu agus ba gearr go raib an uile

duine acu sùgac go mait agus fonn cainte ag teact air. Da gearr ná raib sa teaghlac ar fad ac aon geoin amháin cainte agus cur trí céile.

Ansan d'éirig an tArdrí, Iuddán, ina seasamh, cun caint a déanam leis an gcuideactain. Deir an scéal ná raib ar tuata luera agus lupracán cainteoir da milse, da gonta, da binne, da ceolmáire ná é. Bí an corn breac ina lámh aige. Bí a fíos ag an gcuideactain go raib rud éigin fóna le teact nuair a conaiceadar an corn breac i lámh an Ardri. D'éirig Deag mac Uig, cánaiste an Ardri, call ina coinne. B'é sin dualgas an cánaiste, ag onórú an Ardri. Ladair an tArdri agus seo mar doúirt sé :

"A maite agus a mhór-uaisle agus a ríte tuata luera agus lupracán, is mó rí uasal ardchumactac a conaiceadair-se in Éirinn riamh. Da mhór é a ngradam. Da mhór é a gcáil. Da mhór é a saibreas. Da líonmhar iad a slóite. Da láidir agus da calma iad a gcurai tréana cun cata agus cun cruacómraic. Da mait iad na ríte sin, agus na hardríte sin, cun Éire a cosnamh, cun smaect a cur i bfeidm, cun ór agus seoda uaisle a bronnadh ar luect filiocta agus ar luect ceoil agus ar luect ealaíon, agus da mait iad a gcurai tréana ag cabhrú leo i ngac dea-ghníomh agus i ngac deareact agus i ngac obair mhór, cumactac, tairdeac dá mbíodh beartaite acu. Ac fiafraim an méid seo d'ib, a maite agus a mhór-uaisle agus a ríogra míleata. An bfacadair riamh, ortu go léir, rí ab fearr ná mise?"

"DAR DO SOILSE, A ARDRI UASAIL, NÍ FÁCAMAR!" AR SIAD SO LÉIR D'AON GUT.

"AN BÁCABAIR RIAMH," AR SEISEAN, "TRÉAN-PEAR AB PEARR NÁ MO TRÉAN-PEAR?"

"NÍ FÁCAMAR!" AR SIAD.

"AN BÁCABAIR RIAMH," AR SEISEAN, "CURAD NÁ CAT-MÍLE AB PEARR NÁ ÉINNE DE NA CURAÍ AGUS DE NA CAT-MÍLÍ ATÁ SA TIG SEO ANOCT?"

"DAR AR MBRIATAR, NÍ FÁCAMAR!" AR SIAD.

"DAR MO BRIATAR, AGUS CUGAIM BRIATAR RÍ LEIS," AR SEISEAN, "NÁ FUIL AN CUMÁCT SAN LE FÁIL D'FÉADFAID DAOINE NÁ OLLMAITEAS A BREIT AS AN DTIG SEO ANOCT AR ÉIGIN, TRÍ PEABAS NA SCAT-MÍLÍ AGUS NA DTRÉAN-PEAR ATÁ AGAINN, TRÍ IOMAD AR SCURAI CALMA AGUS AR RÍCE FÉINNE MEAR-BORBA, MEAR-LÁIDRE, MÓR-GHNIOMACA!"

BÍ EISIRT, AN T-OLLAMH, INA SUÍ IN AICE AR ARDRI. NUAIR AIRIS SÉ AN ÉAINT MAITEAC SAN NÍOR FÉAD SÉ SAN SCAIRTEAD GÁIRE CUR AS. D'AIRIS AN CUIDEACTA SO LÉIR AN SCAIRTEAD GÁIRE SIN. STAD AN TARDRI AGUS É DÁ TACTAD LE FEIRIS.

"CAD FÉ NDÉARA DUIT AN GÁIRE SIN A DÉANAM, A RÍ OLLAMH?" ARSA AN RÍ.

"NÍOR FÉADAS SAN GÁIRE DÉANAMH, A ARDRI," ARSA EISIRT, "MAR IS EOL DOMSA AON CÚIGE AMÁIN IN ÉIRINN AGUS TÁ FÍR ANN AGUS DÁ DTAGAD PEAR ACU ANSO INA AONAR ANOCT BÉARFAD SÉ LEIS, AR ÉIGIN, DAOINE AGUS OLLMAITEAS UAITSE AGUS Ó NA SEACHT SCATA CRÓGA SO DE TUSTA LÚCRA AGUS LUPRACÁN ATÁ IO TIMPEALL ANSO ANOIS."

"SABTAR AN T-OLLAMH LÁITREAC," ARSA LUBDÁN, "SO NDÉANFAR DÍOLTAS AIR MAR GEALL AR AN

šcaint micúiosac, easonórac san atá déanta aise."

Rugad láitreach ar Eisirt agus ceanglad é.

"Is olc an obair i seo atá déanta agus ormsa anoct, a lubdán," arsa Eisirt, "agus is mór na hoile atá le teacht as do gníom. De barr na gabála so atá déanta agus ormsa anoct beid tusa féin bliain i láim in Eamain Mhaca agus ní tiocfáir as san roša do seot agus do maoiné págáil id diaid ann. De barr na gabála so atá déanta agus ormsa is ea titfid Cobtac Cas, mac rí Muman, agus Eocaid mac Néio, mac rí Laigean. Tiocfaid mo éion den olc ormsa féin, mar beid mé i dtig feargais mic léide, agus bead as snám sa éorn, mór-timpeall, agus is beas ná so mbáitfear ann mé. Ac tabair cairde trí lá agus trí oíce dom anois agus rašad so heamain Mhaca, so tig feargais mic léide, agus ansan mura dtušad cušatsa anso comarcá so-aithne a taispeánfaid duit sur labras fírinne nuair a dúras an caint úd, féadfaid sib dur roša cor a tabairt dom."

"Scaoiligi de," arsa an rí.

Scaoilead de láitreach.

D'éirig sé, agus d'ullmaig sé é féin éun gluaiste. Cuir sé uime, istig lena craiceann šeal, léine de šróil bred bog uasal. Cuir sé uime, lasmuis den léine sin, ionar, is é sin beist nó sórt casóige bige a luid id istead. Šo deas agus šo hoiriúnac, lena éadail. Cuir sé uime, lasmuis den ionar, brat nó clóca šo raib taitneam corcra ann agus ciuimais óir mór-timpeall leis, agus an dac agus an

déanam air ab fearr ab fétoir a fáil i dtír na
 b'fionn. Ansan cuir sé idir a croite agus
 talam a dá b'róis deasa, córaça, a bí déanta
 d'fínnroinne, agus ornáidí óir ortu. Ansan
 tóg sé ina lám a fleasc fíleata, sórt sláite
 a bí déanta d'fínnroinne, agus nuair a
 crotaí an tslat san deinead sí fuaim b'réa
 binn ceoil. Ansan gluais sé agus níorb' fáda
 an moill air dul go hEamain Mháca.

CAIBIDIL A II

EISIRT IN EAMAIN

Bí an fíleadóir ar siúl in Eamain. Bí maite agus mór-uaisle Ulladh bailithe i bpochair feargais mic léithe, díreach fé mar a bí maite agus mór-uaisle tuata luera agus lupracán bailithe i bpochair lubdán. Táinig Eisirt go doras an rí-tí. Crot sé a fleasc fíleata. D'airis an doirseoir an fuaim agus táinig sé amach. Leat a déal agus a dá súil ar an ndoirseoir nuair a cónaic sé an fírin beag gleoite, deas, fearúil, uasal, luaimneach, súil-aibí, agus é comh beag san go raib an fear glas, bearrta, a bí ar fáil na hEamna, as dul suas tar glúna air.

Rit an doirseoir isteach.

"Ó, a daoine!" ar seisean, "an fírin beag is deise agus is lú a cónaic éinne riam tá sé amuig as an ndoras!"

Preabadar go léir ina suí.

"An bfuil sé comh beag le hAod?" ar siad.

Athac ab ea Aod, agus bí sé an-léannta. D'é ollamh Ulladh é, agus bí sé comh beag san go mbeireadh na fíir ar a mbosa leo é.

"Ach!" arsa an doirseoir, "b'éiríodh Aod ar a dois leis é!"

Siúid amach iad go léir go bfeicís an fírin a bí comh beag san go mb'éiríodh Aod ar a dois leis é.

Bíodas ina timpeall amuig agus a súile ar leatao agus iad ag féadaint air. O'féac sé suas orthu mór-timpeall. Níorb fada gur cuir sé sraoí as.

"Féac," ar seisean, "a daoine móra, tá bur n-anál an-óireán. Táim nac mór múcta aghaib. Druidigí uaim amac agus ligigí cugam an fear beag úd tall. Fear beag is ea é aghaibse, ac b'fear an-mór é dá mbeao sé sa tír as a dtángas-sa."

Táinig doo agus tós sé eisirt suas ar a bois agus rug sé leis isteaic é agus cuir sé ina seasam ar an mbord é os comair fearghais. Suiġ an cuideacta go léir arís agus ní baol ná gur féadadur go maic ar an bfeair mbeag.

"Cé hé tusa, a fíir bíg?" arsa fearghas, "nó cáir seolaó cugainn tú?"

"Mise eisirt mac bíg mic buairógine," ar seisean, "ollam agus file agus éiseas tuata luera agus lupracán."

Bí eisirt ina seasam ar an mbord ar aghaio an ardrí amac agus iad ag féadaint sna súile ar a céile.

"An bfuil an cuio eile de muintir do tíre-se, a rí ollam, com beag leatsa?" arsa an tardrí.

"Tá cuio acu níos lú ná mé, a ardrí, agus tá cuio acu níos mó ná mé. Is mó agus is troime o'fear ná mise, go mór, an tardrí atá orainn. Nuair a seasóinn lena ais ní raġad baiteas mo cinn suas puinn tar cluais air," arsa eisirt.

"Ó!" arsa fearghas, "is iontaic an fear le méio agus le troime é! Ac 'is túisce

deoc ná scéal.' Tugtar deoc don ollamh," ar seisean, "agus tugtar suíocán dó. Ní féadfaid sé gan tuirse deit air tar éis na slí atá curtha de aige ag teacht anso óna bútaí féin."

D'sin í an obair ansan. Cá bfaigfí ártac a deo deas a dóctain d'Eisirt cun deoc a ól as? Bí ártac ag duine agus ártac ag duine eile, ac nuair a cuirte na hártai in aice Eisirt cíti go mbíodís ró-anspianca ar fad le méid. Fé deirdead cuir an banríon a lámh ina póca agus tarraing sí amac méaracán deas óir a bí aici.

"Ó!" arsa gac éinne, "sin é díreach é!"

Ansán tóg an banríon smut de ciste agus sócraí sí go deas é le sciam agus cuir sí laistiar d'Eisirt é cun go suífead sé air. Gearr sí smut eile den ciste agus cuir sí an méaracán ina seasamh air agus é lán d'fíon, agus cuir sí ar aghaid Eisirt amac é.

Níor suig Eisirt, agus ní lú ná tóg sé an méaracán. Ceap feargas gur scát nó faitíos a bí air.

"Suig, a rí ollamh," arsa feargas, "agus ól deoc. Is muid tuit cart a deit ort."

"Ní ólfaid-sa d'ur b'fíon," arsa Eisirt, "agus ní lú ná mar íosfaid d'ur mbia, agus ní lú aon taob acu ná mar a suífead ar d'ur geiste." Agus d'féac sé go dána agus go seasamhac idir an dá súil ar feargas.

Stad an cuireadta go léir. Dain an caint sin geit astu. Ní raib an fear eile sin deo a labarfaid ar an gcuma san le feargas mac léide. Ansán, nuair a cuireadar díob an

SEIT, IS ANLAÍO A SCAIRTEADAR GO LÉIR AR GÁIRÍ. SCAIRT FEARGAS AR GÁIRÍ LEO. O'PÉAC EISIRT ina timpeall orthu agus níor éir sé gáire ná cuir de gáire as. Ansan is ea cuadar go léir sna trití ar fad. Nuair a bí a ndóctam gáirí déanta acu, agus na deora ag teacht go bog óna súile le neart an tsuilt, stadadar.

"Dar fia, a fíir bíg," arsa feargas, "ac is fada nár seasaig ar m' aghaid amac fear com dána leat. Tá sé com maít agam tú glacad réir nó b'féidir nár éir ba lú ná a fonn a beaó ort comrac donfir o'fógairt orm. I b'fad uainn an t-olc, dá ndeintea san beaó an scéal go hollc agam is dóca. Ba suarac an taca an Calacols i scoinne do claióim-se, dá mbeaó sé agat."

Cuir san an cuideachta arís sna trití gáirí. Níor labair Eisirt focal.

"Ní olpáir ár bpíon," arsa feargas. "Ní dóig liom guró fearr rud a déanfaí leat ná tú éir isteaó anso im corn féin. Ansan beaó an píon ió timpeall, agus dá feabhas a cosnófa tú féin air, b'féidir go raigó streancán ió béal de agus go scaitfeá é ól."

Com luat agus o'airig an fear frítealamh an éaint sin níor deín sé ac breít ina dorn ar Eisirt agus é caiteamh isteaó sa corn. Cuir an fear boct cúpla sraot as nuair a tomaó é sa bpíon láidir, agus ansan érom sé ar snám mór-timpeall sa corn. Nuair a éonaic an cuideachta an méir sin ba dóig le duine go dtitfeadó an t-anam astu le neart gáirí agus suilt. Bí an píon an-láidir agus níorb fada gur mótaig Eisirt dá b'ástaí

puinn aimsire sa còrn é go mbeadh deireadh leis. Labhair sé. Comhluath agus d'airíodh ar caint é stad an uallfairte gáirí.

"A Ardrí agus a uaisle Ulladh," ar seisean, "is olc an máise againn é mise am báiteadh anso os comhair bhur súl agus sur mó scéalaíocht agus ealaí d'féadfaínn-se tabairt daoibh a déanfaid mórán cairde daoibh agus mórán suilt."

"Tógstar amac é! Tógstar amac é!" arsa gac éinne.

Tógadh amac as an gcorn láitreach é. Tirimíod é agus glanadh é. Nuair a bhí sé tirim glan cuireadh ar an mbord arís é, ina seasamh ar againn feargas amac.

"Ar miste leat a insint dom, a rí ollamh," arsa feargas, "cad é an cúis ná hólpá ár ndeoch agus ná híospá ár mbia?"

"D'féidir dá n-insinn sin duit go mbeadh fearg agat eugam. Ní hé mo tuairim sur faid ar saol éinne t'fearg-sa teacht suas leis, a Ardrí."

"Tugaim-se mo briaotar rí duit," arsa feargas, "nach baol duit mé, pé rud a déarfair liom."

"Tá san go maic," arsa Eisirt, "ac b'féidir go mbeadh an focal a déarfainn ró-dian, agus ná fulaingeadh Ardrí Ulladh é i láthair na n-uasal so go léir. Ní foláir don fírinne féin labhairt réid i láthair an rí."

"Ná bíod ceist ort, a rí ollamh," arsa feargas. "Tá mo briaotar rí agat, agus is treise briaotar an rí ná an rí féin. Innis an fírinne dom. Tá cúis éigin agat le diúltú dár

mbia agus dár ndeoc. Innis dom an cúis."

"Ó tá do briahtar rí agam am éosaínt ar t'fheirg 'neospad an cúis," arsa Eisirt. "Ní féidir liom éagóir o'fulang. Is olc í an éagóir pé ball ina ndeintear í. Ac nuair a d'eineann an rí éagóir tá barr agus bua ag an éagóir sin ar an uile sa gas oile. Is é gnó agus dualgas an rí éagóir a cosc. Is uasal an dá dualgas iad san. Nuair a d'eineann an rí éagóir cailleann sé ar an dá dualgas ríoga san in éineact. D'eineann sé dá olc in aon olc. Tá an dá olc san in aon olc agatsa á d'éanamh, a Ardrí. Tá éagóir agat á d'éanamh ar do reactaire. Is gnát go dtagann éagóir ó éagóir. Tá éagóir agatsa á d'éanamh ar do reactaire agus tá éagóir ag do reactaire á d'éanamh ortsa. Ní féidir domsa bur ndeoc a ól ná bur mbia a cáiteamh an fáir atá a leitéir sin ar siúl eadraig anso in Eamain Mháca. Dá mbeadh éinne eile ag d'éanamh na héagóra o'féadpáinn glaoch ar an rí cun an éagóir a cosc agus cun an ceart a cur i bfeidhm, ac nuair is é an rí féin is mó atá ciontae cá bfuil leigeas le fáil ar an olc?"

Stad sé agus o'féad sé ina timpeall, agus má féad ní baol go b'faca sé aon fonn gáirí ar éinne. Bí na daoine móra go léir agus a gcinn fútu acu agus gan duine acu gan iompáil lite ann. Bí agairb bán ar feargas féin. Ní raib aon coinne aige lena leitéir sin de caint ón b'fear mbeag. Ac bí a briahtar rí tabarta aige agus b'éigean dó an caint o'fulang. Dúirt sé leis féin ná raib aon rud ab fearr dó ná an ceann a baint den scéal agus an

féirinne a insint. Bí a fíor aise go raib sé féin ag déanamh na héagóra ar an reactaire, ac ní raib don coinne aise go raib an reactaire ag déanamh na héagóra air. Bí ionad agus alltaic air conas a fuair Eisirt amac an scéal. Labhair sé i gceann tamaill.

“Ambasa, a Eisirt,” ar seisean, “tá lagad tú ní leand tú! Ní foláir a domáil go bfuil an féirinne agat, pé cuma ina bfuairis an t-eolas. Tá an féirinne agat com fáda agus téann mo taob-sa den éagóir, agus is dóicíde liom an féirinne a beit agat com fáda agus téann an taob eile leis.”

“Tá an bua agat, a Ardri!” arsa Eisirt, “agus caitead-sa bur mbia feasta. Níl olc is measa ná éagóir ó rí, ac níl mait is fearr ón rí ná an éagóir a dein sé a domáil. Níl gníom is ríoga ná an éagóir a domáil. D’admaís-se an éagóir. Tá go mait; ac ná dein arís é.”

Ansan shuí Eisirt ar an gciste agus tóg sé an méaracán suas idir a dá lámh—bí mairín a dá lámh ann—agus d’ól sé deoc as. Da gearr go raib an cuideacta ag dul i ndánaic air agus go raib na ceisteanna ag teac go tiub cuige ón uile taob, i dtaob tuata luera agus lupracán, agus i dtaob na ndaoine a bí ann, agus i dtaob a nása agus a nolite agus a mbéasa agus gac ní eile a baim leo.

CAIBIDIL A III

AN FÍRÍN BEAG JASTA

Bí EISIRT AG FREAGAIRT NA SCÉISTEANNA COMHMAIT AGUS D'FÉAD SÉ TEACHT ORTU, AGUS IS É BÍ SO CRUINN INA ÉAINT AGUS SO CLISTE AGUS SO HAIBIÓ, I DTREO SO NÓUIRT FEARGAS, "IS UAFÁSAC AN OBAIR," AR SEISEAN, "CIAL AGUS TUISCINT AGUS EOLAS COMH MÓR A BEIT I RUO COMH BEAG LEIS!"

DA GEARR SUR TUIS AN CUIDEACHTA SO LÉIR, AS NA CEISTEANNA AGUS AS AN SCUMA INA DTUGADÓ EISIRT FREAGRA UAIÓ, SO MBÍOD A FÍOS AIGE CAD A BÍOD IN AIGNE AN TÉ CUIREADÓ AN CEIST.

BÍ A LÁN DEN CUIDEACHTAIN AGUS BÍ AN-DÚIL ACU A FÍOS A FÁIL CONAS A FUAIR EISIRT AMAIC AN ÉAGÓIR A BEIT AG FEARGAS Á DÉANAMH AR AN REACHTAIRE, AC NÍ LISFEADÓ EAGLA DÓIB CEIST DEN TSÓRT SAN A CUR AGUS FEARGAS FÉIN AG ÉISTEACHT LEO. NÍOR DHEIN EISIRT AC FÉACÁINT INA TIMPEALL ORTU AGUS SMUTA GÁIRE CUR AS.

"CAD TÁ AD CUR AG GÁIRÍ, A RÍ OLLAMH?" ARSA FEARGAS.

"CUID DE NA DAOINE MÓRA SO, A ARDÓRÍ," ARSA EISIRT, "ATÁ I GCÁS IDIR DÁ COMAIRLE. DA MAIT LEO RUO FÁIL, AC NÍ MAIT LEO É IARRAID. NUAIR A BÍONN DUINE AR AN SCUMA SAN IS FEARR SAN AON TSUIM A CUR ANN AC SCAOILEADÓ LEIS SO DTÍ SO SOCRÁI SÉ A AIGNE AR TAOB ÉIGIN.

“Ac tá aisce agam le hiarraíó ortsa, a Ardri,” ar seisean.

“Abair an aisce agus geobair í más féidir é,” arsa Feargas.

“Tá a leat fágta ceana agam,” arsa Eisirt. “Nár cóir gurb féidir an tarna leat a tabairt dom maid agus a tugad an céad leat?”

“Tá go maid,” arsa Feargas. “Abair i agus geobair í. Éinni a fuairis anso ó tangaís ní feicim cad tá cun tú cose ar é fáil arís. Ní dóca gurb amlaíó ba maid leat go scuirfí ag snám sa corn arís tú!”

“Tugais do briatar rí dom anoct ná luífead t’fearg orm,” arsa Eisirt.

“Tugas,” arsa Feargas. “Ní baol duit.”

“A cótrom san arís atá uaim,” arsa Eisirt, “ac ní dom féin é.”

“Cé dó?” arsa Feargas.

“Don reactaire úd, a Ardri,” arsa Eisirt.

“Aililiú!” arsa Feargas. “Nac gasta an firín tú! Ac bíod agat. Tá buaite agat. Ní baol duitse agus ní baol don reactaire. Ac abair leis, mar a dúrais liomsa, san an éagóir a déanam arís.”

“Is é mo tuairim, a Ardri,” arsa Eisirt, “nac beag leis de. Is é mo tuairim nac beag liú araon de mar éagóir. Is gnát go ndéineann an éagóir a díoltas féin, luat nó mall, ar an té déineann í. Níor táinig don díoltas oraidse ac mise a scéit oraid i láthair uaisle Ulaó anso.”

“Éirig as! Éirig as, a fir díg!” arsa

FEARGAS GO GARG. “ Bíodh an aisce a iarraís agus, ach ná carringh eugat a thuilleadh é mar scéal.”

Ní miste a rá ná go raibh ádas ar an reachtair, pé cúinne den tigh ina raibh sé, nuair airigh sé an caint sin. Táinig scanradh air nuair airigh sé an focal a dúirt EISIRT i dtosach i dtuath na héagóra. Ceap sé go raibh a port seinnte agus nár bhí fíos cao a bhí le himeacht air nuair a tiocfaidh feargas agus socrú cuntaisí leis. San am gcéanna bhí díomá a dóctair air nuair a thug sé ná raibh bláire de barr a cuid éagóra aige mar go raibh éagóir níos mó b’fheidir á déanamh air féin. Nuair airigh sé an caint deireannach ó EISIRT agus ó feargas bhí fíos aige nár baol dó na cuntaisí, agus bhí sé sásta ina aigne.

Thug EISIRT, um an dtaca san, go raibh sórt eagla agus teacht acu go léir roimhe. Níor chaith san leis. Ní hé a oir dó. Bhí sé beartaíte ina aigne aige go meallfaidh sé duine éigin acu cun dul leis tar n-ais go tuata lucre agus lupracán i dtreo go bfeicfeadh lubdán, lena súile féin, fírinne na cainte a dúirt EISIRT nuair a gabhadh é mar geall ar a caint. Is é rud a d’ein sé, dá bhrí sin, ná cromadh ar an uile sahas scéalta a insint d’feargas agus dá chuideachtain, ar tuata lucre agus lupracán, agus ar a rí, agus ar a dtréan-fear, agus ar na gníomhartha a d’eineadh sé, agus ar béasa agus ar nós na tíre agus na ndaoine fé mar a bíodar. Ba gearr go raibh an scát imithe agus go rabhadh go léir, ioir rí agus uaisle, agus éisteacht le hEISIRT comh ciúin comh socair

SIN SUR DÓIG LE DUINE SUR PÉ DRAÍOCT A BÍODAR AIGE. SAN AMRAS IS DÓCA SO RAIB RUD ÉIGIN DÁ SÓRT DÉANTA AIGE ORTU, MAR FEAR SÍ AB EA É.

NUAIR DA MITIO LEIS IOMPÁIL ÓN SCÉALAÍOCT CUN RUD ÉIGIN EILE DÚIRT SÉ LE FEARGAS : "A ARDRI," AR SEISEAN, "DEINEAS-SA DÁN MOLTA DOM ARDRI FÉIN, U'LUDDÁN, AGUS DÉARFAINN DAOIBSE AN DÁN DÁ MBA MIAN LÍB MÉ Á RÁ."

"NÍ BEAD ÉINNI AB FEARR LIOMSA NÁ AN DÁN SAN A CLOS UAIT ANOIS, A RÍ OLLAÍ," ARSA FEARGAS.

"MISE MAR SIN," ARSA AN RÍOGAN.

"MISE MAR SIN," ARSA SÁC ÉINNE DÁ RAIB LÁITREAC.

ANSAN DÚIRT EISIRT AN DÁN, AGUS PÉ CUMÁCT DRAÍOCTA A BÍ AIGE DÁ IMIRT ORTU SA SCÉALAÍOCT MÉADAIŠ AIR LEIS AN NDÁN.

CAIBIDIL A IV

AN CAIRDE CAITE

SOCRAIG EISIRT É FÉIN MA SÚI AR AN SCISTE AGUS DAIN SÉ DEOÍ MÁIT AS AN MÉARACÁN. SLAN SÉ A BÉAL AGUS LIS SÉ SIAR A CEANN AGUS DÚN SÉ A SÚILE. DA DÓIG LE DUINE GO SCOILTPEAD AR AN SCUIDEACTAIN AS FÉACAINTE AIR, MAR DĒIN SÉ AN MÉID SIN AR CUMA INAR DÓIG LE DUINE GO RAIB SÉ TROITE AR AIRDE ANN IN IONAD É BEIT FÉ BUN LEAT-TROIG. ANSAN DĒIN SÉ CRÓNÁN BEAG AR PEAD TAMAILL, FÉ MAR A BEAD SÉ AS CRUINNÍÚ A MEADBRAC CINN. ANSAN TOSNAIG SÉ AR AN NÓÁN.

ÚÍ AN CUIDEACTA AS ÉISTEACT LEIS. ÚÍ AN DÁN GO BREÁ CEOLMAR. ÚÍ AN CAINTE GO CRUINN AGUS GO SONTA AGUS GO COMGARAC. DA GEARR GO RAIB AN UILE DUINE DEN CUIDEACTAIN COM CIÚIN AGUS DÁ MBEIDÍS SAN ANAM SAN ANÁL, AS ÉISTEACT LE RÍ NA DFOCAL, AGUS LE HAOIBNEAS AN GUTA, AGUS LE BRÍ NA CAINTE. MĒAS FEARGAS NÁR MOLAD RÍ IN ÉIRINN RIAM ROIME SIN MAR A MÓL EISIRT RÍ TUATA LUCRA AGUS LUPRACÁN AN UAIR SIN. ÚÍ EAGLA AS TEACT AR DOD ÉIGEAS GO MBEAD ÉAD AR FEARGAS TOISC SAN DOD A BEIT ÁBALTA AR É FÉIN A MÓLAD FÉ MAR A MÓL EISIRT LUBDÁN. AC NUAIR A TOSNAIG EISIRT AR GNÍOMARCTA GAILE AGUS GAISCE LUBDÁIN A MÓLAD, AGUS GNÍOMARCTA NA LAOCRA A ÚÍ FÉNA SMACT, AGUS AR AN LÉIRSCRÍOS A DĒINIDÍS AR A NÁMAID

I SCOSADH AGUS I SCRUA-COMHRAC A MOLAIDH, AR CUMA INAR DÓIG LE DUINE GURD FATAIG MÓRA IAD SO LÉIR, IS AMLAIDH A BÍ FEARGAS AGUS AN CUIDEACHTA SO LÉIR I RÍOCT DUL I LAIGE LE HEART SUILT AGUS GÁIRÍ.

NUAIR A BÍODH EISIRT Á INSINT SA DÁN CONAS MAR A DEINTÍ NA CATANNA MÓRA A TROID, LÉIMEADH SÉ INA SEASAMH AGUS SIÚLAIDH SÉ ANONN IS ANALL AR AN MBORD, AGUS FAODAR AR A GUT AGUS TINE CREASA AG TEACHT AS A SÚILE, FÉ MAR A BEADH SÉ I LÁR CATÁ ÉISIN AGUS NÁMAIDH CRÓGA AIGE DÁ LEAGADH IN AGAIDH GAC FOCAIL DÁ LABRADH SÉ. TRÍD AN SULT SO LÉIR DÓIDH NÍ MAIT A BÍODH A FIOS AG AN GCUIDEACHTAIN CÉ ACU BA CEART DÓIDH SULT A DÉANAMH DE NÓ EAGLA BEIT ACU ROIMHE NUAIR A CÍOÍIS AN RADARCA FEIRGE SIN AG TEACHT AIR, AGUS AN FUIRNEAMH AG TEACHT INA CÁINT AGUS AN SPREACARNAC AG TEACHT AS A SÚILE.

CRÍOCHNAIGH SÉ AN DÁN, AGUS MÁ DHEIN, CROM AN CUIDEACHTA SO LÉIR AR AN UILE SAGAS SEOIDHE UAISLE A DRONNAIDH AIR. BÍ FÁINNÍ ÓIR AGUS CLOCA LÓMARA AGUS ORNÁIDHÍ RÍOGA ACU DÁ GCUR AR AN MBORD INA AICE SO DTÍ SO RAIDH CRUAIC ACU ANN A BÍ SEACHT N-UIRE NÍOS AIRDE NÁ EISIRT FÉIN. CUIR FEARGAS AR AN MBORD A CION FÉIN DEN CRUAIC.

D'FÉAC EISIRT AR AN GCRUAIC AGUS D'FÉAC SÉ INA TIMPEALL AR AN GCUIDEACHTAIN.

"A DHAINE MÓRA," AR SEISEAN, "IS GNÍOMH DEA-DHAINE AN GNÍOMH SAN ADÁ DÉANTA AGAIDH. AD BÍODH GURD EA, NÍL AON GNÓ AGAMSA DEN TSAIDREAS SO. NÍ DÉANFAIDH SÉ AON BLÚIRE CAIRDE DOM. NÍL AON DUINE AG MO TIARNA-SA SAN A DÓCTAIN MÓR SAIDHRIS AGUS OLLMAITIS AIGE FÉIN.

Níl easnamh ar bith ar aon duine sa tír as a dtángas-sa. Dá bhrí sin glacaigí an saibreas so éugaiú arís agus mo buíochas-sa mar aon leis, go hionlán."

"Dár ár mbriathar," ar siad, "dá dtugaimis duit a bfuil 'on tsaol againn ní glacfaimis aon píoc de tar n-ais uait, agus ní lú ná mar a glacfaimid aon píoc den tsaibreas so tar n-ais uait."

"Ós mar sin atá an scéal," arsa Eisirt, "caithead-sa féin an saibreas so a roinnt." Ansan o'ráic sé ar doth éigseas agus ar éigse ulladh a bhí sa cuideachtain. "A ollúna agus a éigse ulladh," ar seisean, "deinigi trí treana den tsaibreas so. Coimeádaigi dá dtrian de agaiú féin agus tugaiigi an trian eile do na buachaillí capall agus do lucht spóirt a'déanamh."

Bhí Eisirt in Eamhain ar an gcuma san ar feadh trí lá agus trí oíche agus níor mótaig feargas ná an cuideachta go raib sé leat na haimsire sin acu.

"A maite agus a mhór-uaisle ulladh," arsa Eisirt, "tá mo tréimise caite agamsa anso in búr gcuideachtain agus ní foláir dom beith ag gluaiseacht tar n-ais feasta cun mo tíre féin."

"A rí ollamh," arsa feargas, "tá sé róluat agat imeacht uainn fós. Beid a leitério sin o'uaisneas orainn ió diaid gur baol go ndéarfaimid gur trua mar a tángais éugainn in aon cor. Ac má abraimid san is baol go mbreágnóimid sinn féin láitreach ina diaid, mar go ndéarfaimid linn féin ná raib trí lá agus trí oíche riamh againn comh sultmhar leis

an trí lá agus trí oíche seo atá caite againn ó tángais-se éugainn. U'féidir, a rí ollamh, go bfeadófa fanúint againn tamall beag eile."

"Is trua ná fuil ar mo cúmas san a déanamh, a rí," arsa Eisirte. "Níl agam ó lubdán ac cairde trí lá agus trí oíche cun comárta sofeicse tabairt dósan agus do tuata luera agus lupracán gurb fíor dom an caint a dúras. Tá an cairde caite agus ní foláir dom fillead."

"Ar miste leat mise dul leat ar cuairt go tuata luera agus lupracán, a rí ollamh?" arsa Doó Eigeas.

Sin é díreac an ruid a teastais ó Eisirte, ac níor lig sé air gurb é. Seo mar a tug sé freagra ar Doó.

"Is amhlaid mar atá an scéal, a Doir," ar seisean, "ní déarfad-sa leat teacht, ná gan teacht, ac más maith leat féin teacht, beir míle fáilte romat."

"Cad é an cúis, a Eisirte, a rí ollamh," arsa feargas, "ná déarfá leis teacht ná gan teacht? Má tá míle fáilte roimhe nár cóir go n-iarrfá air dul leat?"

"Dá n-iarrainn air teacht liom, a rí," arsa Eisirte, "agus ansan dá mba ná taitnfead leis an cóir a cuirfí air, b'féidir go mbead sé díomá. Ac má tagann sé uaid féin, agus míle fáilte beir roimhe, beir sé buíoc nuair a déanfaimid ár n-oícheall dó."

"Dar so is súd," arsa feargas, "is tú an fírin is géarcúisí dár buail riam umam! Ní hé mo tuairim go mbeir don cúis gearáin ar a cóir ag Doó má téann sé leat."

Ansan o'fás Eisirt slán as feargas agus as uaisle Ulað agus gluais sé féin agus Aoð Éigeas le cois a céile fé dhéin tuata lucra agus lupracán.

San amhras ba neamhoitianta an beirt iad as gluaisleadh, tuine acu níos lú ná leat-trois ar airde agus an tuine eile breis agus dhá trois ar airde. Is ar éigin a bí ceann Eisirt comh hard le glúin Aoð. Nuair a bhíodh Aoð as siúl cáiteadh Eisirt beic as sodar, agus leis an sodar féin ní féadadh sé coimeád suas le hAoð. Bhíodh sé tamall siar go minic, agus ansan cáiteadh sé rit go gear ar feadh tamall eile, cun teacht suas.

CAIBIDIL A V

AN TABAC INA FATAC

B'i EISIRT agus AOÓ ag cur na slí díob. Tugadh AOÓ fé ndeara conas mar a b'íod EISIRT ag sodar, ag iarraidh coimeád suas sa tsiúl. Táinig an-mórán ar AOÓ mar gheall air sin. B'sin ruid nár tic amac riamh roimhe sin dó, tuine beit ag siúl lena cois agus go scaiteadh sé beit ag sodar ag iarraidh coimeád suas leis. D'ardaigh sé a ceann agus síúlaiḡ sé go han-rábac, i dtreo gur dóiḡ le tuine gurá fatac é in ionad é beit ina ruataire beag abaic. Suataḡ sé a dá cuislinn agus díriod sé a drom agus síneadh sé a cosa, i dtreo gur dóiḡ le tuine air go raib sé buailte isteach ina aigne go raib sé comh mór, comh hard, comh calma le feargas mac léide féin.

Uair dá raib EISIRT tamall maic siar uaid d'féac sé ear a gualainn siar air agus bain sé crotaḡ as a ceann le míneas.

"Ac!" ar seisean, "a rí ollamh, ní maic an coisí tú!"

Rit EISIRT go dtí go dtáinig sé suas leis agus go raib sé an faid céanna roimhe amac.

"Eataru san atá an cóir, a rí ollamh," arsa AOÓ.

"Is fear," arsa EISIRT, "agus sin ar airíos-sa den cóir uaidse ó tángas go cúige uiaḡ. Dar mo briatar ac gur dóiḡ liom nár airíos

an focail 'cóir' amac as béal éinne i gcúige Ulaó gur airíos as do béal-sa anois é. B'é bur leas aithe níos fearr a cur ar an bfochal agus ar an ní."

Ní deirtear sa scéal gur tug Aoð don freagra ar an scaint sin.

Comáineadar leo go dtángadar go trá na dtreánfear i gcúige Ulaó.

"Cad a déanfaimid anois?" arsa Aoð.

"Cad a déanfaimis ac comáint linn ar uaétar na farraige!" arsa Eisirt.

"Ambasa, a rí ollamh," arsa Aoð, "má tís leatsa siúl ar uaétar an uisce ní tís liomsa é déanamh."

"Is mór an ionaó é sin, a rí éigeas," arsa Eisirt, "agus gur fearr an siúl atá agatsa ná mar atá agamsa. Ba cóir go bfeadfa-sa an farraige a gabáil san áit ina mbáitfí mise. An t-uisce ná raḡaó puinn tar glúna ortsa báitfead sé mise."

Lena linn sin conaic Aoð rud a cuir scairad air. Conaic sé ainmí éigin ag déanamh ortu istead tríd an bfarraige.

"Ó!" arsa Aoð, "táimid réir!"

"Cad tá ort, a rí éigeas?" arsa Eisirt.

"Ó, féac," arsa Aoð, "an míol mongrua! Tá sé ag déanamh orainn. Táimid réir! Do bártan ort féin, a droc-ainmí!" ar seisean leis an ainmí.

"Éist, a rí éigeas," arsa Eisirt. "Ní baol dúinn. Ní míol mongrua ná míolmór ná don droc-ainmí eile é sin. Sin é eac lubdán atá tagta anso inár gcoinne cun sinn a breic tar farraige go críe tuata luera agus

lupracán. Níl againn ac dul ar a muin agus béarfaid sé slán sinn pé stoirm nó suatad a deir ar an bfarraige."

Is amlaio a bi an capall san agus dá súil griosa, glana, glórmara, solasmara ina ceann, agus mong breá, trom, álainn, corcra air, agus ceitre cosa uaithe faoi, agus srian óir air. Cuais Eisirt ar a muin láitreac.

"Tar anso ar mo cúla, a doir," arsa Eisirt.

"Ac, a ri ollamh," arsa doir, "níl ac slí duit féin air."

"Ná bi ag cáinead an capall, a ri éiseas," arsa Eisirt, "ac tar anso ar mo cúla, agus dá méid meácaint atá ina bfuil d'eolas agus d'eagna ionatsa, cipir go mbéarfaid sé sinn araon leis."

Ansan cuais doir suas ar cúla Eisirt, agus gluais an capall leo tar tonnta móra na farraige, agus sroiseadar má faitlinn san brón san báitead. Bí lubdán agus tuata luera agus lupracán go léir cruinnite rompu ar má faitlinn in aonac.

"Sio é Eisirt cugainn!" ar siad go léir.

Ac nuair a donaiseadar an fear mór le cois Eisirt táinig crit cos agus lám orcu agus ní ligfead eagla d'éinne acu teacht in aon saor dó. Ní raib ac lubdán féin go raib sé de mhineac aige teacht ina dtreo agus labairt leo.

Táinig sé agus cuir sé fáilte roim Eisirt agus tug sé trí póga dó.

"Mile fáilte roimac, a ri ollamh," ar

seisean. “Ac cao cúige duit an fomórac so a tabairt leat cugainn, nó an amlaíó is maít leat go maróó sé sinn go léir?”

“Ní fomórac é seo, a Artórí,” arsa Eisirt. “Sío é rí éigheas agus fear dána Cúige Ulaó, agus cé gur mór féacann sé anso, níl ann ac abac ina dútaiş féin. Tá fir móra Cúige Ulaó com mór i gcomparáio leis sin agus tá sé sin i gcomparáio linne. Nuair a bíonn sé sin sa baile is ar bosa na bfeair mór a beirtear ó áit go háit é. Is mór acu go léir é, mar tá léann agus eolas agus eagna agus filíocht ann tar a raib d’éigse riam in Éirinn. Ní foláir cúram maít a d’éanam de an faio a beir sé againn anso, agus cóir maít a cur air, i dtreo ná beir don loct aige le fáil orainn nuair a raíaró sé abaille as triall ar feargas mac léide agus ar uaisle Ulaó.”

“Agus cao é an ainm atá ar an bfeair mór so—nó b’féidir gur ceart dom a rá, ar an bfeair mbeas so?” arsa luódán.

“Doó Éigheas is ainm dó,” arsa Eisirt. “Is é abac an rí é, agus is mór as feargas é.”

Bí an cuio eile den tslua as faire ar an dtíúir an faio a bí an caint sin ar siúl, agus ba mór é a meas ar érógaót luódán nuair a éonaiceadar é, san scát san eagla air, as dul com comgarac don fear mór agus as cur a tuairisce ar Eisirt.

Ansan labair luódán le hAoó féin agus cuir sé na mílte fáilte roime agus tug sé trí póga dó, ac b’éigean d’Aoó teact ar a glúna agus cromao síos cun an tailín cun na póga a glacaó ón rí, agus nuair a bí sé as glacaó

na bpós conactas go raib a déal com mór le hašair an rí ar fáo.

Nuair a conaic an slua é as teacht ar a glúna agus as cromadh cun an tailim, measadar gur as uimhú don rí a bí sé. D'imis an scaird díob láitreach agus cuireadar liú suas mór-timpeall má faiclinn, as fáiltiú roim an bpatac a tug eisirt abaille leis. Uonadar cuise isteach cun go bfaigís ratharc maic air.

"Ó," a deiridís le hēisirt, "cá bfuairis an fatac mór? Conas a tugais leat é? Conas féadais bua fáil air agus é cathair leat, agus san é gafa ná ceangailte asat?"

Díodar as druoidim isteach i ndiaid ar ndiaid agus as dul i ndánacht ar doo go dtí go rabdar timpeall ar a cosa as iniúcad agus as méaraíocht ar na búclai óir a bí ina bróga agus as déanamh an uile sahas magair fútu. Ní raib don meas in don cor acu ar an gceardai a shreas na hornaí.

"Ó!" a deiridís, "na cosa móra! Na cosa móra! Conas féadann an fatac boct siúl in don cor leo! Agus na bróga, nac tútac an lámh a bí as an ngréasaí a dein iad! Ní lámha a bí aige ac crúba! Agus dar ndóig, ní cosa atá iontu anois ac crúba."

"Éist," a déarfaó tuine acu, "aireoid an fatac tú!"

"Ní aireoid," a déarfaó an té a labhair, "tá a ceann ró-fada suas sa spéir."

D'airíod doo go maic iad ac ní ligead sé air go n-airíod. Níor deas leis de sult beic as éisteach leo agus as féacaint uaid síos ortu.

Ba gearr go dtáinig na leanaí óga timpeall a cos comh maith le cáic, agus iad ag damas agus ag gáirí agus ag caint, ag déanamh suilt de gac ní dá bfacadair. Bí na fear agus na mná beag go leor ac ní raib sna leanaí ac mar a beath lucaigh. Ansan is ea bí doo i dtéannta. Bíodair bailithe isteach timpeall a dá brós agus ní ligfeadh scanrad dó don cos leis a bogadh den talamh sar a satalóth sé ortu agus go maróth sé leat-dosaon acu b'féidir. Fé dheireadh glaoigh sé ar Eisirt.

"Ar ghrá t'oinigh, a Eisirt, a rí ollamh," ar seisean, "abair leo go druidim amach óm bróga le heagla go satalóinn ortu!"

Ladbair Eisirt leo agus druideadair amach. Ansan is ea táinig an alltacht ar fad ortu nuair a conaiceadair an fathac ag siúl.

"Aililiú!" ar siad, "conas féadann sé na cosa móra san a tógaint comh hard?"

Ansan bíod cuid dá scoláirí ag teacht ina dliaid ag breithniú ar rian a cos agus á tomhas le srainn, agus is mó argóint léannta a bíod eatarthu dá bair, cuid acu á déanamh amach sur cosa daonna a bí aige agus tuilleadh acu á déanamh amach nárb ea, ac cosa draíochta.

Cuir lubdán pógra amach á rá nárb foláir féasta mór a déanamh in onóir d'aoth Éigean, do rí ollamh Ulaó. Sur maith leis féin sié agus dea-méinn agus caradas a ceangal idir é féin agus feargas mac léide, Ardorí Ulaó, agus go ndéanfaí an ní sin mar ba cuibhe agus mar ba cóir nuair a tabarfaí urraim agus frítealamh ríoga don uasal Ulaó so a charla ar a measc. Freagraó an pógra go hullamh

agus go fonnmar. Ceapadh lá an féasta. Do hullmaíodh an bia agus an deoch. Táinig na huaiste go léir comh luath agus fuairteadar cuireadh. Táinig seacht gcata féinne tuata luíra agus lupracán féna ríte féinne agus féna dtaoisigh airm, díreac mar a tángadar an céad lá úd nuair a d'eir lúthán an éaint úd a dhain an gáire as Eisirte.

Bí Glómar mac Glais mic Glomraide ann, tréan-fear lúthán, an fear a leagadh an feochadán le haon buille claidheimh agus go raib feidhm an dáréas ina treascairt. Conaic sé Aodh.

"Dár lámh m'atar," ar seisean, "ac tá deireadh le leagadh na bfeochadán! Ní feic-fear mise ag leagadh feochadán arís le haon buille claidheimh. Níl ionann ac meatalóirí seachas an fear san!"

"Ac, a Glómair," arsa Eisirte, "adac is ea an fear san seachas na fíri mhóra atá ina díar sa baile. In ucta na bfeiar mór is ea bíonn sé, mar a beadh leand. Déarfadh fear acu súd Aodh ar dois' leis díreac mar a déarfadh Aodh tusa ar a dois leis."

Níor labhair Glómar a tuilleadh.

Cuireadh rí-teac lúthán i gcóir cun an féasta agus cuireadh an cuideacta ina suí do réir a n-oirde, agus cuireadh Aodh ar deis lúthán. Sar ar cuais Aodh isteach sa rí-teac, áfach, b'éigean doras mór a oscailt i gceann an tí úd, mar, pé cor a tabarfaid sé úd féin ní féadfadh sé dul isteach doras an tí. Nuair a bhí sé istigh bhí an scéal maith go leor aige mar bhí an tigh an-ard agus d'féadh sé seasamh

díreac̃ san a ceann a cur amac̃ trí buaic̃ an tí.
 Ac̃ conas a cuirfí ina shuí é? B'sin í an ceist.
 Cá bfaigfí cataoir a beaṑ mór a dóṑain? Bí
 saṑ éinne as cuimneam̃ agus saṑ éinne as
 cuardaṑ féacaint cá bfaigfí an cataoir. Fé
 deireaṑ dúirt an banríon, Débó, lena seirbísig̃
 imeaṑt agus cófra mór a bí aici ina seomra
 féin a tabairt leo. Tugaṑ isteaṑ an cófra.
 Bí sé mór. Bí sé troig̃ ar leiteaṑ agus troig̃
 ar faid agus naoi n-orlaṑ ar aird. Socraíṑ
 é ar deis an rí agus shuíṑ aṑṑ air agus bí sé
 ar a sástaṑt.

CAIBIDIL A VI

"LA B'RAIS FÍOR!"

MUAIR A BÍ AOÚ INA SUÍ AR AN SCÓFRA AGUS A DROM SIAR LEIS AN B'FALLA BÍ SÉ AR A SÁSTAÉT MAIT GO LEOR. BÍ SÉ AR D'EIS AN A'RDRÍ, AC BÍ CEATAÍ SA SCÉAL. NA HUAISLE A BÍ AR D'EIS AOÚA NÍ RAIÚ AON D'REIT ACU AR AON RAÚARC FÁIL AR AN A'RDRÍ, NÁ AG AN A'RDRÍ AR AON RAÚARC FÁIL ORTUSAN. MUAIR A BÍ AN T-A'RDRÍ INA SUÍ INA CATAOIR RÍOGA, BÍOÚ GO RAIÚ AN T-A'RDRÍ FÉN SCATAOIR, NÍ RAIÚ CEANN AN A'RDRÍ AC COMHARTO LEIS AN SCÓFRA. BÍ CEATRÚ CLÉ AOÚA SUAS AR FAD OS CIONN CINN AN A'RDRÍ, AGUS BÍ GLÚN CLÉ AOÚA AN-FADA SUAS AGUS AN-FADA AMAĆ, I D'EIREO NÁ RAIÚ AON D'REIT AG AN A'RDRÍ AR AON RAÚARC IN AON COR FÁIL AR A RAIÚ DEN HALLA AGUS DEN CUIDEACTAIN AR AN DCAOÚ EILE D'AOÚ. NÍ RAIÚ RAÚARC AIGE AC AR NA DAOINE A BÍ AR A CAOÚ FÉIN DEN HALLA AGUS AR NA DAOINE A BÍ AR A AGAÍO ANONN.

BÍ EISIRT AR A AGAÍO ANONN, SAN ÁIT INA RAIÚ SÉ AN OÍCE D'EIN SÉ AN GÁIRE UTO A CUIR AN FEARZ AR AN A'RDRÍ, AR LUDDÁN. BÍ AN-CANCAR ANOIS AR LUDDÁN MAR GEALL AR AN B'FEIRZ SIN, AC NÍ AITNEOÚ ÉINNE AIR GO RAIÚ AON CANCAR AIR. BÍ FÍOS AIGE GO RAIÚ BUAITE AG EISIRT AIR, AC NÍ AITNEOÚ ÉINNE AIR GO RAIÚ SÉ AG CUIÑNEAMH IN AON COR AR EISIRT, NÁ AR AN NGÁIRE D'EIN SÉ, NÁ AR AN ÉAGÓIR A D'EINEAOÚ AIR. BÍ AIGNE

luibhóidín ró-ríoga agus an smaéct ró-mait aici uirtí féin. Níorb' féidir d'éinne a tabairt fé n-deara go n-geallfaid mite den tsórt san uirtí. Bí Eisirt tall agus é 'as faire go géar ar an árdorí, péadaint an t-aispeánfaid sé don píoc den cancar. Níor taispeáin. Bí sé 'as caint go breá séimh sultmhar, uaid' suas, le h-ádh, 'as cur an uile ságas tuairiscí air i t-ádh cúige Ulaó agus i t-ádh na n-daoine móra agus i t-ádh feargais mic léirde, an t-árdorí a bí ortu. Bí ádh éigear 'as tabairt gac cuntais dó, ar na daoine móra agus ar a n-ósa agus ar a n-olite, ar a scéalaíocht agus ar a seanás agus ar a gcuid léinn agus eolais. Bí tinneas i muineál luibhóidín ó beir 'as casad a cinn agus 'as caint uaid' suas, agus bí tinneas i muineál ádha ó beir 'as casad a cinn 'as iarraid' cromad síos dá ghalainn éle cun beirte ar focal an árdorí fé mar a labrad' sé an focal.

Sa caint dóib' tuig gac tuine acu don ní amáin. Tuig ádh, má ba beas agus má ba suarac le rá colann an árdorí gur mór agus gurb' ard í a aigne. B'é féin ard-ollamh Ulaó, ac tuig sé ná raib' ann ac tuine gan eolas seacás luibhóidín. Bí fios aige gur tuig luibhóidín an ní sin leis, ac go raib' sé ró-uasal, ró-ríoga, cun a ligint air gur tuig sé é. Tuig luibhóidín ina aigne, pé téagar coirp agus neart géas a bí sna fir móra i gCúige Ulaó, ná raib' puinn le maíomh acu as neart a n-aigne ná as méid a n-eolais ná as géire a n-intleacta. Dar leis, má b'é an t-ádh seo an t-ard-ollamh a bí acu agus an réalte eolais a bí acu, bí an

DONAS AR FAD LE DÚIRE AR AN SCUID EILE ACU, IOR RÍ AGUS DAOINE.

Níorb é luibhán amháin go dtáinig an smaoineamh san ina aigne dó an uair sin. Bí na daoine beaga go léir, mór-timpeall an tseomra mhór, ior gac dá gheim bíd a itois, as féacaint anonn ar an bparac a bí tall ar deis an rí agus bí sé daingean ina n-aigne go léir ná raib ann ac leat-amadán. Bí a ceann agus a ceannaighe agus a balla beata go léir ró-mór, ró-anspianca cun puinn cruinnis aigne beic istig ann. Rug an smaoineamh san greim níos daingne fós ina n-aigne nuair a conaiceadar an t-ualach mór bíd a ic sé. Is amlaio a cuiread clár mór ar a glúna cuige agus cuiread an bia ar an gclár. Cuiread dóctain beirte cuige ar an gclár. D'oscail sé a béal agus cuir sé an méid sin istead ann in éineact. Is ar éigin féad sé é tabairt féna fiacra bí sé com suarac san. Bí sé imite siar san tuairisc sar a raib fíos aige, puinn, go raib sé ina béal. Ansan cuiread dóctain trí cuige, dóctain ceatrain, dóctain cúigir. Bíod an bia ite aige com tiub agus a cuirtí cuige é. Bí ionad agus scaird ar an gcuideactain nuair a conaiceadar an bia go léir as imeact. Níor ligeadar ortu, spac, go raib blúire ionad ortu. Bíodar ró-onórac, ró-béasac cuige sin. Coigleadar an ionad com mait san, le caint agus le sult agus le magad eataru féin, nár cuig doo go rabhtas as déanamh don ionad de. Um an am ina raib a ndóctain bíd ite acu go léir, bí dóctain deicniúir agus datad acu san de bia ite as doo.

Nuair a bhí an bia caite tuşaó an deoc timpeall. Baineadó na spiozóirí as na barailí, mar a baineadó an céad oíche úto. Ansan is ea bhí an obair as an luét fríteálainn. Cá bpaigpí ártac go bpeadófaó doó deoc a ól as? Beadó sé com mait aige beit as casaó le deoc a ól as méaracán le beit as casaó le deoc a ól as don ceann de na hártáí a bhí acusan. Cuminnis EISIRT ar seipt. Slaois sé cuige ar an bpeair tís agus tug sé cogar dó.

“Dain an ceann uactair le buille tuais as an mbaraille mór san tál,” ar seisean, “agus déanfaó sé an gnó.”

Dain. Cuireadó an baraille agus a raib de ois ann ar an dtalam cun doóda. B’eigean do péin é tógaint agus é cur ar an sclár a bhí ar a slúna. Ní féadófaó an luét fríteálainn an baraille cur in aird ar an sclár dá bpaigpíois éire air. Rug doó air díreac mar a bpeadófaó fear ar mórnán agus cuir sé cuige ar an sclár é. Ní ró-fada go raib sé folam aige. Túradó leis é cur ar an dtalam agus líonadó arís dó é.

Bíodar go léir “as ól agus as doibneas” ar fead tamail mait. Táinis an t-am sur ceapadó go n-éireodó lubtóan agus go ndéanfaó sé caint. Níor éirig sé. D’éirig EISIRT agus d’iarr sé ar an Ardorí cead cainte tabairt dó. Tug. Ansan labair sé.

“An uair deireannac a bíomar anso i bpochair a céile,” ar seisean, “labair an tArdorí linn ar méid a cumácta, ar neart agus ar líonmaire a mór-slua, ar uaisleact agus ar tréine a taoiseac agus a ríte péinne, agus dúirt sé linn ná raib an cumáct san ar bit a

béarfaid daoine ná ollmáiteas amach as an rí-teaghlach so ar éigin. Nuair airíos féin an cáint sin níor féachas gan gáire déanamh. Táinig fearg ar an Ardrí. O'fhiafraigh sé díom, os dúr gcomhair go léir, a máite agus a mór-uaisle tuata luera agus lupracán, cad féndeas dom an gáire sin a déanamh. Dúras-sa, á freagraid, gur b eol dom cúise de cúisí éireann agus go raib fíor ann go mbéarfaid aon fear amháin acu daoine agus ollmáiteas amach as an dteaghlach so ar éigin, in ainneoin iudáin agus seacht gcata féinne tuata luera agus lupracán. Nuair airigh an tArdrí an focal san uaim táinig fearg mór air agus d'ordais sé mé gabáil agus díoltas a déanamh orm mar seall ar an gcáint a dúras. O'íarras ar an Ardrí agus ar an gcuideachtaim a bí láitreach go mbozfaí díom agus go ligfí dom dul go dtí an áit ina raib na fíor móra san agus go dtadbarfaínn liom anso comarta sofeicse a taispeánfaid gur labras fírinne nuair a dúras an cáint. Fágaim anois féin Ardrí féin agus fúidse, a máite agus a mór-uaisle, ar labras fírinne nó ar labras bréag.

"Labrais fíor! Labrais fíor!" ar siad go léir agus iad ag féachaint ar doo agus ag cur na súl tríd, ó gac aon páirt den tseomra. Bí doo ag féachaint anuas orthu mór-timpeall agus a dá súil ar dian-leatad le hionad nuair a conaic sé na daoine beaga miona go léir agus iad com hanamúil, com haibid, com géarcúisead.

"Labras fíor, a Ardrí, agus a máite móra," arsa Eisirt. "Gabad mé gan cúis. Deinead

éagóir orm. Deineadh ní orm ba mheasa ná mé gabáil gan cúis. Labras fíor agus cuireadh bréag im leith. Is é lubdán, Ardóir tuata luera agus lupracán, a cuir an bréag san im leith. Dá b'ri sin cuirim-se anois de geasa ar lubdán dul go hEamain mar a gcónaíonn feargas mac léide agus na fíor móra, agus surb é céad duine é a cípíod ar maidin amárach an leithe coimhe atá i scoire mór na hEamna, i dteaghlac feargasais. Ní foláir duit dul ann, a Ardóir, agus beid tú bliain in Eamain sar a dtiocfaid leat casadh tar n-ais go Má Faltinn."

Suíg Eisirt. Crom na daoine a bí ina aice ar é ceistiú i dtaobh na n-ionái saoil a conaic sé i gcúige Ula. Bí sé á n-insint dóib. Bí gasra tall, leis, ag ceistiúcán ar doo agus bí doo ag tabairt gac tuairisce dóib com maic agus d'féad sé.

D'éirig lubdán agus sleamnaig sé amac. D'éirig Débo agus sleamnaig sí amac ina d'iaid.

CAIBIDIL A VII

CORCÁN NA LEITEAN

"Is cruaidh an cás ina bfuilim anois, a Dhubó," arsa Iubdán.

"Deinís dearmad mór, a rí," ar sise. "Ní raib don ceart agat an gabáil úd a cur ar Eisirt go dtí go mbeadh deimhne agat air go raib bréag aise a insint."

"Ní foláir dom imeacht láitreac, a Dhubó," ar seisean. "An dtiocfaí-se liom nó an bpanfaí anso im díar?"

"Ragad-sa leat, a rí," arsa Dhubó.

Ansan tugadh cuich an t-eac buí agus cuais Iubdán ar an eac, agus cuais Dhubó ar cúla Iubdán.

Níorb fada go raibdar in aice Eamhna Mada. Ba comdeas don eac buí muir agus tír, cnoc agus gleann, áit garbh agus áit réir, agus ba luata ar an slí é ná an seadac agus ná an fiolar. Bíodar in aice na hEamhna i bfad roimh éirí lae. Sleamnaíodar isteach sa cátair i san fíós d'éinne.

"Cuardaigh an cátair, a Iubdán," arsa Dhubó, "don leictín úd a dhírt Eisirt, go bfeadaí uirtí agus go n-imimid adaile sar a mbeid na daoine ag éirí."

Sa cuardaigh dóib cuadar isteach i bpálás an rí. Fuair eadar an coire mór, coire mór na hEamhna, agus fuilleac na leitean ann a deineadh don tslua aréir roimhe sin. Bí cuairim

acu go raib cuido éigin den leitín sa chóire, ac ní féadfaidís féadaint istead sa córcán. Bí sé ró-ard. Táinig lubdán in aice an córcáin. Ní raib ann ac mar a beaó sícín circe ina aice. Bí sé ag gabáil timpeall ar an gcórcán agus a dá lámh sínte in airde, á scuimilt de taobh an córcáin, féadaint an bfaigeadó sé don ruid go bfeadfaó sé greim a breit air. Ní bfuair. Bí taobh an córcáin comh sleamhain le gloine mór-timpeall. Bí sé i gcrúacás agus bí an oíche ag imeaect.

“Éirigh in airde ar an eac, a rí,” arsa Débó, “agus b’féidir go mbeiféa ardo do dótáin ansan cun breit ar béal an córcáin.”

Cuaigh sé in airde ar an eac. Táinig sé féin agus an t-eac istead in aice an córcáin. Seasaigh sé suas ar drom an eic agus sín sé in airde a lámh. Bí barraí a méireanna i ngiorraect cúpla orlae don fónsa airgid a bí mór-timpeall ar béal an córcáin. Tug sé léim agus rug sé ar an bponsa lena lámh deis. Dain sé casaó as féin agus cuir sé an lámh clé ar an bponsa airgid. Dailigh sé suas é féin go dtí go raib cos leis ar fábra an córcáin, ar an bponsa airgid. Bí sé ag féadaint síos sa córcán, ac ní féadfaó sé an leite a feiscint mar bí an doirceaect ann. Sín sé síos lámh leis, féadaint an bfeadfaó sé a lámh a cur ar an leitín. Ní féadfaó. Bí an leite ró-fada síos. Díreac agus é ag tarrainn na láime cuise, sleamhaigh a cos o’fábra an córcáin agus tit sé istead! Bí oiread leitean ar tóin an córcáin agus go ndéadaiḡ sé síos go dtí an dá ascaill inti. Ac ní raib sí te. Da maic

an bail air ná raib. Bí sí i ndeireadh a teas. Tug sé iarraíocht ar é féin a tarrainn as an leitin. Is amhlaidh a chuaigh a dhá lámh síos inti leis an ionfairt, agus ansan ní féadfaid sé lámh ná cos a corraí in aon cor, bí sé com daingean san sáite sa leitin agus bí an leite com riigin sin.

"Is fada ataoi, a fíor dhuib!" arsa Dóbó amuigh. "Cad tá ad coimeád?" ar sise.

Gruaig dhub éasta is ea bí ar lubdán, agus bí a éraiceann com geal le sneachta agus a dhá grua com dearg le caor. Gruaig fionnbui is ea bí ar an gcuid eile de tuaith lúera agus lupracán. Ní raib gruaig dhub ar aon duine eile ann ac ar an rí féin. Sin é cúis go ndeirctí, "a fíor dhuib" leis.

D'freaigair sé Dóbó as an gcorcán.

"Imigh-se abaille, a Dóbó," ar seisean. "Táim-se ceangailte go daingean anso. Níl aon dreit agam ar an áit seo a fágaint go dtí go dtóga muintir an rí-teaglais as mé."

"Más mar sin atá an scéal agat, a fíor dhuib," arsa Dóbó, "is focal baot an focal a dúrais go minic tall sa baile nuair a deirteá ná féadfaid neac fé ghréin cosc ná ceangal a cur ort i gcoinne do toile féin."

"Focal baot ab ea é gan amhras, a Dóbó. Beir cosc agus coimeád anso orm go ceann bliana, an uile lá de bliain, agus ní beir aon dreit agam ar aon radarc a fáil ar tuata lúera agus lupracán go dtí go mbeir iomláine na bliana caite. Ac imigh-se abaille, a Dóbó, agus beir leat abaille an capall san."

"Ná haidair-se sin, a rí," arsa Dóbó. "Ní

imeoD-sa uaitse go brác go bfeicead cad imeoD ort."

Bí an lá tagta. Bí muintir an rí-teaghlais as éirí. Ba gearr go dtáinig cuid acu cun na háite ina raib an coire mór. O'féacadar sa coire. Conaiceadar an firín beag gleoite agus é istig sa córcán agus é ceangailte sa leitín mar a beaD cuil ar méis meala. Liúdar agus scairteadar ar gáirí. Bíodar as dul ó triteam go triteam gáirí ar feaD tamail, as féacaint ar an gcuma ina raib sé agus ar an scor a bí air. Fé dheiread tógadar amac as an scorcán é agus glanadar an leite de agus rugadar leo é as triall ar feargas.

"Mo cógús!" arsa feargas, "ac ní hé sin an fear beag a bí anso arú inné. Folt pionn a bí ar an bfear mbeag úd agus casair duib atá air seo. Cé hé tusa, a fir uis?" ar seisean, "nó cá tír as a dtángais?"

"De tuata luera agus lupracán mé," arsa lubdán, "agus is mé is rí ar na tuata sin, agus lubdán m'ainm."

"An leatsa an fear beag pionn a bí anso arú inné?" arsa feargus.

"Is liom," arsa lubdán.

"Táinig sé siúd anso ar dtúis agus tángais-se anso anois. Cad tá as bur dtabairt anso? Cad na taoib ná fanann sib sa baile? Má taoi-se com gear-cúisead leis an bpirín eile, measaim nac maic an bail orainn sib a beit as teact anso cugainn. Táinig an fear pionn ar dtúis as brác na tíre seo. Tángais-se anois cun pé droc-beart atá ar aigne agaib a cur cun cinn. Cé ní seo?"

BÍ FEARG AR FEARGAS AGUS BÍ FÉACAINT AN-
COIMTÍOÍ AIGE NUAIR A BÍODH AN FEARG AIR. MÁ
BÍ, NÍOR STAON LUBDÁN ÓN DFEACAINT NÁ ÓN
DFEIRG. 'D'FÉAC SÉ TOIR AN TÁ SÚIL AR FEARGAS
AGUS BÍ AN FÉACAINT COMH DÁNA, COMH SEASAMHAC
SAN GUR DEAG NÁ GUR STAON FEARGAS.

"IS Í SIN MO DEAN," ARSA LUBDÁN. "IS Í
IS DAINTIARNA AR TUATA LUERA AGUS LUPRACÁN,
AGUS DEBÓ IS AINM DÍ. NÍ HAS BRAT NA TÍRE
SEO NÁ AR TÍ DÍOBÁLA DÉANAMH DUITSE NÁ DOO
MUINTIR A CANGAMAR ANSO. AN FEAR A CAINIS
ANSO AN LÁ FÉ DEIREADH EISIRT IS AINM DÓ. IS
É OLLAMH TUATA LUERA AGUS LUPRACÁN É. DÚIRT
SÉ GO RAIBH DAOINE AN-MÓRA ANSO I GCÚIGE ULAO.
NÍOR CREIDEAMAR A CAINT. SÁBADH É MAR GEALL
AR AN GCAINT DRÉAGAC A NÁ, DAR LINN. 'D'IARR
SÉ AISCE AGUS CAIRDE TRÍ LÁ AGUS TRÍ OÍCE CUN
GO DTIOCPADH SÉ ANSO AGUS GO MBÉARFADH SÉ
LEIS ADAILE COMARCA SOFEICSE A TAISPEÁNFAIDH
DÚINN GO LÉIR GO NDÚIRT SÉ FÍOR NUAIR A DÚIRT
SÉ GO RAIBH NA FÍR MÓRA SO I GCÚIGE ULAO.
CAINIS SÉ. CONAICEADH AIR GO LÉIR É. RUG SÉ
LEIS ADAILE AGUS TRIALL ORAINN DOO ÉIGEAS. COMH
LUAT AGUS CONAICEAMAR DOO ÉIGEAS BÍ FÍOS
AGANN GUR FÍRINNE A LADH AIR EISIRT AGUS GUR
DEINEADH ÉAGÓIR AIR. ANSAN CUIR EISIRT DE
GEASA ORMSA TEACHT ANSO GO HEAMHAIN AGUS
GUR MÉ CÉAD DUINE CÍFEADH AN LEITE COIMHDE A
DÉANFAIDH ANSO AR MAIDIN INNIU. AGUS IARRAIDH
RADAR A FÁIL AR AN LEITIN SIN A DÍOS NUAIR A
CITEAS ISTEAC SA COIRE. SIN É FÍRINNE AN
SCÉIL GO LÉIR AGAT, A FEARGAS," ARSA LUBDÁN,
"AGUS," AR SEISEAN, "NÍ DÚRAS-SA BRÉAG
RIAMH."

“ TÁ SO BREÁ ! ” ARSA FEARGAS. “ U’FÉIDIR SO B’FUILIMID BEAGÁN MOTAOLAÍ, DAR LEATSA, A AIRTÍ BÍ. NÁ MEAS ID AIGNE, ÁFAC, SO SCREIDFIMIS CAINT DEN TSÓRT SAN. BEIRTEAR AMAÍ AN TARTÍ BEAG SO AGUS CUIRTEAR I MEASC AN SARB-TEAGLAÍ, É AGUS COIMEÁDAR SO MAIT É. CAITFEAR A DÉANAM AMAÍ CAD É AN SHÓ A TUG ANSO É, NÓ CAD É AN T-UISCE-PÉ-TALAM ATÁ BEARTAITHE AG NA DAOINE BEAGA SO A DÉANAM ORAINN. ”

RUGAD LUBDÁN AMAÍ AGUS COIMEÁDAD É I MEASC AN SARB-TEAGLAÍ, AGUS IS É A BÍ SO DOCHRAIDEAC ANN. NÍOR MISTE, DAR LEIS, SARB-TEAGLAÍ A TADHAIRT AR AN MUINTEAR A BÍ INA TIMPEALL. BÍODAR SARB AR SAC DON TSAÍAS CUMA ; SARB INA MBÉASA ; SARB AG ITE AGUS AG ÓL ; SARB INA SCUIDEACHTANAS. NÍ RAIB DON TAITÍ RIAM AG LUBDÁN AR A LEITEIDÍ AGUS BÍ AN SCÉAL SO MÍ-CÓTROMAC AIGE EATARTU.

CAIBIDIL A VIII

IN EAMAIN MACA

Rugadh isteach Dèbò agus cuireadh ina sui in airde ar an mbord i, ar lámh deis feargais, díreac mar a cuireadh Eisirte nuair a bhí sé ann. Dúid na mná uaisle go léir as baint cainte aisti agus as baint suilt aisti, ac níor éitín sí leo leat com maic agus a éitín sí le feargas, agus le ríogra Ulaó.

Da léir dóib, idir ríogra agus mná uaisle dóib, ná raib don bean láitreach a bhí leat com huasal léi, i ndealram ná i gcló, i gcrut ná i bpearsain, i ndeild ná i maisiúlacht. Is amhlaid a méadaigh a lagat a háilleacht ar gac don tsagas cuma.

Bhí feargas as baint cainte aisti. Bhí gac don tsagas eolais uaid ar mla faiclinn agus ar tuata luera agus lupracán; ar a nása agus ar a slí beata agus ar a mbéasa; ar a luic léinn agus eolais agus ealaíon; ar a n-aos dán agus ar a n-aos ceoil agus ar a bpíli. Is é rud a táinig as an gcaint sin d'feargas ná gur buaileadh isteach ina aigne gur innis lubdán an fírinne dó agus ná raib don uisce-pé-talam aige féin ná as Eisirte á déanam, agus ná raib don ghnó acu go Cúige Ulaó ac an ghnó a dúradar.

Com luat agus a tuig feargas an méid sin d'ordais sé lubdán a tabairt ina láthair.

TUGAÐ ISTEAC É AGUS CUIREAÐ AR SUÍOCÁN
IN AIRDE AR AN MBORD É, IN AICE BÉBÓ.

LADAIR FEARSAIS LEIS.

“A ARDORÍ TUATA LUERA AGUS LUPRACÁN,” AR
SEISEAN, “IS EAGAL LIOM SUR DEINEAS ÉAGÓIR
ORT. MEASAS SO MB’FÉIDIR SUR NÁMAID TÚ
AGUS SUR AS BRAT NA TÍRE SEO A TÁNGAIS. NÍL
SÉ CEART AS RÍ, MÁ BÍONN DON DROC-IONTAOID
AISE AS DUINE IASACHTA A TAGANN CUIGE ISTEAC
AS TÍR IASACHTA, SAN AN UILE SAGAS AIREACAS
A TABAIRT SAR A MBÉARFAÐ AN DUINE IASACHTA
LEIS EOLAS ÉIGIN, NÓ AITNE ÉIGIN, A CUIRFEAD
AR CUMAS NÁMAID TEACHT I SAN FIOS AGUS DÍOBÁIL
A DÉANAMH DON TÍR AGUS DO MUINTIR NA TÍRE.
UIME SIN IS EA CUIREAS-SA TUSA SA GARB-TEAGLAC
AGUS COIMEAD COMH DAINGEAN ORT. ÓN SCIAINT
A CHARLA ANSO ANOIS, IDIR MÉ FÉIN AGUS DO
BAINTIARNA, BUAILEAD ISTEAC IM AIGNE NAÉ CUN
DON DÍOBÁIL A DÉANAMH DO CUIGE ULAD NÁ O’ULTAIS
A TÁNGAIS, AC MAR GEALL AR NA GEASA A CUIR DO
RÍ OLLAMH ORT. DÁ BÍR SIN, A ARDORÍ, SAIB MO
LEATSCEAL AGUS MAIT DOM AN ÉAGÓIR A DEINEAS
ORT.”

“TÁ SO MAIT, A FEARSAIS,” ARSA LUDDÁN.
“MURA BFEADANN DÁ ARDORÍ MAR TUSA AGUS
MISE MAITEAMH DÁ CÉILE AGUS CARADAS A TABAIRT
DÁ CÉILE, CONAS IS FÉIDIR DÁR NDOINE AR SAC
TAOB CARADAS AGUS MUINTEARAS A TABAIRT DÁ
CÉILE MAR IS CEART? DEIN ARDORÍ ULAD ÉAGÓIR
AR ARDORÍ TUATA LUERA AGUS LUPRACÁN. TÁ AN
ÉAGÓIR SIN MAITE. NÍ DÉANFAID ÉINNE DE TUATA
LUERA AGUS LUPRACÁN DÍOLTAS COICE MAR GEALL
AR AN ÉAGÓIR SIN. AC TÁ SO AGAM LE HIARRAID
AR ARDORÍ ULAD, NÁ PÁGFAR A CUILEAD SA GARB-

teaghlac mé. Tá anála na bpearr mór san ró-trom. Dím dom taectad ag an mbolad atá ins gac don ball ina mbionn na pír móra garba san. Ní maic an cóir ag Ardrí dá cur ar Ardrí eile é fágáil ina measc."

"Is pír san, a Ardrí, ac b'féidir dá mba ná bead coimead ort go n-imeopá uainn."

"Deirim mo briatar rí duit, a feargas," arsa lubdán, "pé coimead a beir orm ná ná beir, ná himeod uaid go urac go dtí gur toil leat féin agus le hultais mé imead."

"Dá mba dóig liom gurú pír san," arsa feargas, "ní beifed-sa ioir an ngarb-teaghlac."

"Níor briseas-sa mo briatar riam," arsa lubdán, "agus ní brisfead go deo."

"Tá go maic, a Ardrí," arsa feargas.

Ansan d'ordais feargas seomra áirite, seomra deirid, an seomra ba deise agus ba síle agus ba grianai a bi sa rí-teaghlac, a ceartú agus a córú agus a cur i dtreo d'lubdán. An faid a bi san dá déanam tugad "nua gaca bíd agus sean gaca dí" ag triall air féin agus ar Uebó, agus tugad an uile sagas onóra agus urrama dóib, agus dein feargas agus an uile duine den cuideactain an díceall ba mó b'féidir cun ácas a cur ar an mbeirt agus cun doibneas a tabairt dóib.

Bí an aimsir go suairc agus go haoibinn acu as san amac. Bí feargas ag baint cainte as lubdán, á fiapraí de cad é an sagas olite a bí aige i Má faiclinn agus conas a cuircí na olite i bpeiróm; cad é an neart sló a bí aige agus conas a deintí gnótaí cogaid a múinead

dóib ; cao iad na gníomarta saile agus saisce a dheineadh na fir láidre a bí aige. Ní raib don tseó ac an sult a geibeadh an cuideachta sna tuairiscí a tugadh lúbdán uair ar na catanna móra a troideadh tuata luera agus lupracán i scoinne a náinad, agus ar na gníomarta iontach a dheineadh na fir móra a bí orthu. D'innis sé dóib i dtaoib Shómair mic Glais mic Shomraide agus conas mar a dheineadh sé an feochtán a leagadh le haon buille claidheamh, rud ná fearfadh don fear eile ar tuata luera agus lupracán a leitéir a déanamh.

“ Tá sé nac mór seacht n-orlaic ar airde, ” arsa lúbdán, “ agus téagarta dá réir, agus é cumta córac fuinniúil, agus an dáréas eile is treise againn do teacht cuige is é a noiceall é treascairt. ”

Ba dóig le duine go dtitfeadh an t-anam turte as cuid de na fir a bí láitreach nuair airíodar an gníomh mór, an feochtán a leagadh le haon buille claidheamh, agus neart uapásac an fir a bí suas le seacht n-orlaic ar airde. Níor gáir feargas in don cor, áfach. Glac sé caint an fir big comh mór dáríre agus dá mba as trácht a bheadh sé ar ultac éigin a bheadh suas le seacht dtroite ar airde agus a bainfeadh an cos de capall le haon buille claidheamh. Conaic lúbdán an cuid eile as gáirí agus gan don gáire as teacht as feargas. Labhair sé.

“ Ní ró-mait an tuiscint atá as cuid deo daoine-se, a feargas, a bráthair, ” ar seisean.

“ Cao uime go n-abrann tú an caint sin, a ardrí? ” arsa feargas.

“ Is cúrsaí gáirí leo fear láidir ar tuata

Lucra agus lupracán a beit suas le seacht n-orlaic ar airde. Dá mbeadh sé suas le seacht dtroicte ar airde ní déanfaíois aon gáire uime. Cá b'fios dóib ná go b'fuil tír éigin ar uachtar na cruinne agus go b'faigfi fear láidir ann a bheadh suas le seacht slata ar airde. Dá dtasgaó fear ó tír den tsórt san anso go cúige Ulaó an dóig leat ar cúrsaí gáiri leo é? "

" Má tá a leiteir de tír ann, a luidéin, a brácair," arsa feargas, " tá súil agam go b'fanfaí na daoine sa baile ann, nó má fágann siad an baile ná faigí siad eolas na slí anso mar a fuairis-se agus do baintiarna. Dá b'faigíois, measaim nac gáiri a b'ainpíois as uaisle Ulaó."

Stad an gáiri láitreac. Táinig náire ar na huaisle nuair a tuigeadar an droic-múinead a b' taispeánta acu d'luibéin agus do b'ebó, agus éromadur ar a ndíceall a déanamh cun urraim agus onóir a taispeánt dóib ar gac don tsagas cuma. Ní raib doó éigeas ann. D'fan sé i Má fátlinn i dtéannta Eisiré. Ac b' fíli agus éigse agus luét ealaíon go tiub acu in éagmais doóda, agus cuireadur ar siúl iad cun spórt agus doibneas agus caiteam aimsire a déanamh d'luibéin agus do b'ebó.

CAIBIDIL A IX

DÁ ARDRÍ

Nuair a bhí deireadh leis an bfeasta agus leis an scaiteamh aimsire tós feargas lubtóan ar a bois cuige, agus tós an ríogán ós úr bábó ar a bois. Bhí an t-aragal, an seomra deiridh, curtha i dtreo dóib um an dtaca san, fé mar a ordais feargas. Rug feargas agus an ríogán ós an beirt leo go dtí an seomra san. Lean tuilleadh den cuideachtain iad.

“Seo, a Ardrí,” arsa feargas. “Bíodh an t-aragal so agatsa an fáil a bheir tú anso i gcúige Ulaó.”

“Is maith an t-aragal é seo, a feargas, a bráthair,” arsa lubtóan, “ac tá aragal agamsa sa baile i Má fáilinn atá níos fearr go mór ná é. D’ór dearg atá an leat uachtarach dem aragal-sa déanta, agus tá an leat iochtarach de déanta d’airgead gléiseal. Tá fárdoras finndroinne os cionn a dhórais agus is d’uimh atá an táirseach déanta, agus is é díon atá air ná cleití na n-éan is áille dat. Tá coinnleoir álainn ór-dáite i lár an aragail sin agus coinneal ar lasadh sa coinnleoir sin agus tugann an coinneal san solas dúinn, solas doibhinn ná tagann lagú ná dorcú coíce air. Tá mór-timpeall ar solas na coinnle sin coróin de clocha luadmara a bíonn coitianta ag taitneamh agus ag spréacarnais sa tsolas.

"Níl gnuais dúb ar éinne dár ndaoine. folta buí baracasa atá ortu go léir. Níl dúb ac mise agus an Ardriogán anso. Agus féac, a feargais, a brátair, ní tagann breoiteacht ná easpa sláinte ná aos ná foirfeacht ná bás ar éinne sa tír as a dtámgamar. Bíonn gac éinne i mblát na hóige ann coíce. Agus éinne tagann as triall orainn agus gur mait leis fanúint, bíonn míle fáilte againn roimhe. Tá ár ndoirse ar oscailt i gcónaí do gac éinne a tagann."

Fásad lubdán agus débó san aragal san, agus tagad feargas gac don lá agus beiread sé leis ar a bois lubdán, as taispeáint na tíre dó agus as taispeáint na ndaoine dó, agus bíod sé as faire ar gac don focal a tagad ó lubdán mar tuigead sé go mbíod an-úrí agus an-doimíneas ina éaint. Agus ní hé feargas amháin a bíod as faire ar a éaint ac an uile ultac, uasal agus íseal, a gheibead don caoi ar beit as éisteacht leis.

Bí fear ar teaglac feargais agus b'é a ghnó tinte an teaglais d'adú agus aire tabairt dóib i dtreo ná ragaidís in eas. Giolla tine a tugtaí ar an bfeair go raib an cúram san air. Bí an giolla tine lá as adú na tine agus bí lubdán as féacaint air. Cuir an giolla féitleann ar an dtine díreach mar a cuirfead sé don admad eile. Labair lubdán.

"A fíir seo a deineann deatac mór as adú na dtinte agus a loisceann mórán admaid, ná loisc rí na gcrann. Dein an tine do rí na bplead, d'feargas uasal na sló, ac ná cuir sa tine sin rí na coille. Ná loisc rí na bplead

do rí na bpleadó. Is fann é an péitleann. Níl slóite móra aise mar atá ag Ardrí Ulaó. Ac tá a neart féin aise. Níl an crann san ag fás as talamh na héireann ná fuil féna smaóct. Cuireann sé a ghéaga caola fada timpeall ar an gcrann is mó agus is treise, agus is seirbiseac an crann san uó feasta. Ná loisc é, a fíir an deataig. Is dual dó an urraim is dual do rí. Tabair dó an urraim is dual dó, nó beir a catú ort. Soinpíó faobair tú nó báitpíó uisce tú.

“Ná loisc an crann-úll álainn, crann na ngéag bpaon fé ualac mílis, crann an éinn báin gur minic air lámh an duine.

“Ná loisc an draigean dub. Ní loisceann saoir é. Tugann sé díon don éan sa ghéireadó.

“Ná loisc crann sailí, crann na bfilí. Tá milseac dán ann. Tá mil do beacá ann. Is doibhinn beir ag éisteaóct le crónán na mbeac agus iad ag deol na meala as a bláta. Ní ceart é cur sa tine.

“Loisc an caortann, crann na noraóite, crann caomh na scaor ndearg, crann na bpiseog agus na deismireacáta. Ac seaóain an coll, coll na ngéag bpaon agus na gcnó a taitneann leis an bfiacail. Ná loisc an coll, a fíir an deataig.

“An fúinseog ; dorca a dat. Cuireann sí luas i roóanna ; slata i lámha marcaó ; ruaig ar námair i gcat. Is mairg a loisceadó í.

“Loisc an dris, an ruó rióin deilgneac a gearrann cos an duine agus a stracann a cur éadaig. Loisc an dris idir éríon agus glas.

"Aðmado te dair úr. Ní gnát éinne séim uair. Cuireann a gal tinneas cinn ar daoine agus cuireann a gríos tinneas ina súile. Ní cuir sa tine an t-aðmado a cuirfead meathrán agus síleat súl ar daoine.

"Ná staon ón scrann fearna a loscað: baob teasaí na coille. Is fada ó fuact duit tine fearna agus sceide gile.

"Cuileann, loisc a úr. Cuileann, loisc a éríon. Cúin tine níl crann le fáil is fearr ná cuileann.

"An trom, an droc-aðmado, crann eacra na sló sí, loisc go mbeid ina gual.

"Loisc an beite nuair a geobair sínte ar an dtalamh é. Agus loisc go mall agus go moe, pé tráit is maí leat é, an crann úd go mbíonn a barr ar crí.

"Ac an t-úr, an t-aðmado is uaisle díob go léir, crann na bpleat, mar is eol duit, daðaca donna is ceart a déanamh de.

"Glac mo comairle, a fíir an deataig. Cuirfid an comairle sin an raí ort i dtuath anama agus coirp."

Tug an giolla aire maí do gac focal dár laðair luidhán an uair sin agus glac sé an comairle agus deín sé beart dá réir as san amac.

Bí luidhán ar an gcuma san i gcúise ullat agus saor-coimead air agus níor deas o'aiteas le fíir ullat agus le feargas beít ina focair as péacaint air agus as éisteadt lena caint. An breis a bí acusan airsean i méid coirp bí sé aigesean ortusan i ngéarcúis agus in éirim agus in intleadt aigne.

Óein feargas cataoir beag óeas, i bpoirm carbaid, agus damhniú sé an cataoir ar a cuislinn éile, agus cuireadh sé lubtóán ina súi sa cataoir sin. Ansan gabhad sé amac ar fuaid na háite agus cuirteadh uaisle Ulaó in éineacht leis, agus iad go léir, idir rí agus uaisle, ag faire ar gac don cor a cuireadh lubtóán de, agus ar gac don focal a deireadh sé.

Cuadar lá go tiú tuine uasail a bhí ina ceann airm ag feargas. Bhí bróga nua fadta ag an tuine uasal agus bhí sé á gcur uime. Tuú sé fé ndeara go raib na boinn an-tanaí fútu. Óiríú sé ar spídiúcán ar an ngréasaí agus ar gearán ná seasóid na bróga don fáid, mar gearall ar na boinn a beir comh tanaí fútu agus dá éagmais sin ná cosnóidís boinn a cos ar cloca an bótair nuair a beadh air dul ar slógadh le feargas.

Nuair a tángadar uaid cuirteadh gáire as.

“ Cao fé ndear an gáire sin, a rí? ” arsa feargas.

“ An fear úd a bhí ag cáineadh na mbrós, ” arsa lubtóán, “ is beag an gá atá aige le hiaó a cáineadh. Tá na boinn tanaí. Má táid féin, mairfid boinn na mbrós níos sia ná mairfid boinn na gcos. ”

Ní rabhadar i bfuaid imithe ó tiú an tuine uasail sin nuair a táinig scéala eucu go raib an tuine uasal marb. Go dtáinig ceann-airm eile cun an tí céanna. Sur éiríú idir an mbeirt. Sur troideadar, agus sur tit an beirt.

“ Sea, ” arsa lubtóán, “ bhí na boinn úd láidir a ndócin! ”

AR TEAGLAĆ FEARGAIS A DÍ AN DEIRT A MÁRAIS
A CÉILE. DEINEAD IAD A TÓRRAMH. DÍ FEARGAS
AGUS LUBDÁN AR AN DÓRRAMH. CONAIC LUBDÁN
AN DÁ CORP AGUS IAD INA LUÍ IN AICE A CÉILE
AR AN GCLÁR. DÍ SÉ AG FEÁCÁINT ORTU AR FEAD
TAMAILL MAIT.

“ CAD IS DÓIS LEAT DÍOB ANOIS, A RÍ? ” ARSA
FEARGAS.

“ FEÁCÁNN SIAD AN-MHINTEARTA LE CÉILE
ANOIS, A RÍ,” ARSA LUBDÁN. “ TÁ SÍOCÁIN
EATARTU ANOIS,” AR SEISEAN, “ SÍOCÁIN A DEIR
DUAN.”

TAR ÉIS AN DÓRRAMH TÁINIS LÁ A N-ADLACTA.
DEINEAD AN DÁ UAIŞ IN AICE A CÉILE, AGUS
CHIREAD ORNÁID MÓR AR AN HUAGNA TOISC SUR
DÁIN NA FÍR LE TEAGLAĆ AN RÍ. DÍ CUID DE NA
DÁOINE AG COSARNAIS.

“ IS DEISE AN UAIŞ SEO,” A DEIREAD DUINE.

“ NÍ DEISE,” A DEIREAD DUINE EILE. “ IS
DEISE Í SEO.”

“ DEIR IN AICE NA N-UAGNA MÉ, A RÍ,” ARSA
LUBDÁN, “ SO DFEÁCÁD SÍOS IONTU.”

RUG. TUG SÉ TAMALL AG FEÁCÁINT SÍOS IN
UAIŞ ACU.

“ DEIR CÚN NA HUAGA EILE MÉ, A RÍ,” AR
SEISEAN.

RUG. TUG SÉ TAMALL AG FEÁCÁINT SÍOS INTI
SIN.

“ DÉANFAID SAN AN GNÓ, A RÍ,” AR SEISEAN.

ORUID FEARGAS SIAR Ó NA HUAGNA. DÍ SÉ
FÉIN AGUS A RAID LAITREAC AG FAIRE AGUS CLUAS
AR GAC ÉINNE FEÁCÁINT CAD DÉARFAD LUBDÁN.
NÍOR LABAIR LUBDÁN. FÉ DEIREAD LABAIR
FEARGAS.

" Cé acu uais is dóig leat is deise, a rí? " arsa feargas.

" ' Is deacair roga baint as dá uis, ' a feargas, a cara, " arsa luibhán.

Tug san abar maenaim dá raib láitread.

CAIBIDIL A X

DÍOLTAS NA BFEAR MBEAS

Bí lubtóán ar an gcuma san in Eamain agus an-éiteamh aimsire ag feargas agus ag uaisle Ulladh á baint as. Ac bí uaigneas mór ar tuata luera agus lupracán i ndiaid a rí. Táinig na tiarnaí agus na huaisle agus na maite móra i gcomhairle, féachaint cad ba maite dóib a déanamh cun an rí a fuascailt agus a tabairt leo abaille.

Deineadh a lán cainte mar is gnát a déanamh i gcomhairle dá sórt, agus bíod gur cainteoirí beasa a bí ag déanamh na cainte, deineadair oiread cainte agus dá mbeadh gac fear díod sé troite ar airde in ionad don leat-trois amáin.

Sa caint dóib níor féad na cainteoirí gan a tabairt le tuiscint go raib milleán mór acu ar Eisirt mar gurb i an gáire úd a dein Eisirt fé ndear an rí beir i mbraigoeanas i gcúige Ulladh uachtu. Níor lig eagla dóib labairt ró-soiléir sa méid sin den scéal, mar bí doo éigean, an fear mór, an patac, dar leo, ansúo ina suí ar a bosca agus ná raigad ceann don fear acu tar leat slí go glúna air, agus urraim an domhain aige d'Eisirt. Tuigeadar ina n-aigne dá gcuiridís fearg air ná beadh aige ac éirí agus cromadh ar gabáil do cosa iontu agus go mbeidís go léir marb aige gan puinn

RÍGNIS. TUIS EISIRT CAD A BÍ INA N-AIGNE. D'ÉIRIḡ SÉ AGUS LABAIR SÉ.

"A maite agus a mór-uaisle tuata lucra agus lupracán," ar seisean, "ní haon tairbhe dúinn anois beit ag cásam an oile agus an mí-ádh atá tagta orainn, ná beit ag iarraíod a déanamh amac cé fé n-dear an t-oile ná cad fé n-dear é. Is ar cad a leigheaspaíod an t-oile is ceart beit ag cuimíneamh anois. Tá lubdán i gcúige ulaí ag feargas mac léir. Tá sé ar saor-coimeád aige ann. Tá urraim agus onóir aige dá fáil ó feargas i gcúige ulaí, agus óna bfuil d'ultais ann, oiread díreac agus d'féadpaimis féin a tabairt dó dá mbeadh sé anso sa baile againn. Is cuimín lib go léir an caint úd a bhain an gáire úd asamsa an oíche úd a gabhad mise le hordú an rí. Labair lubdán ar feabhas na gcuraí agus na scat-mílí a bí sa tíg seo an oíche sin. Is iad na curaí céanna agus na cat-mílí céanna atá anso anocht. Labair sé ar na tréan-íir agus ar na rí-damháí mear-borba mear-láire mór-ghníomáca a bí anso an oíche sin. Is iad na tréin-íir céanna agus na rí-damháí céanna atá anso anocht.

"A maite agus a mór-uaisle, ní foláir domsa an méid seo a rá anois. D'fíaprais lubdán díbse an oíche úd an bfactas riamh cat-mílí ab fearr ná na cat-mílí a bí aige féin. Dúrabair go léir d'aon guth ná factas. Anois an t-am againn cun a taispeáint cé acu bí íirinne sa bfreagra san nó ná raib."

"Cad tá le déanamh againn cun san a taispeáint; a rí ollamh?" arsa Conán mac Ruicíod.

"DA mbeadó fírinne sa bfreagra úo, a Conáin," arsa Eísirt, "ragadó seacht gcata féinne tuata lúera agus lupracán, péna gcurai agus péna gcath-míli agus péna ní-damhnaí, líon a sló, go hEamhain, agus d'iarrfais ar feargas m'ac léide a ní a tabairt dóib le fuascailt, agus déanfais luac mait a tairiscint dó mar fuascailt."

"Ó!" ar siad go léir, "sin é díreac atá againn le déanam! Deinimis láitreac é. Is trua nár cuimníod air níos tuisce!"

Gléas gac cat-míle agus gac curadó agus gac ní-damhna a neart sló féin ar aon láthair agus gluaisceadar san a tuillead rígnis. Ní hinstear conas a cuireadar an tsli díob ac gur sroisceadar faice na hEamhna agus go raibíodar ann sar ar éirísh grian ar maidin amárac a bí cugainn. D'éirísh luét na catrac agus d'féacadar amac. Conaiceadar amuis ar an bfaice na daoine beaga go léir, na céadta mílte acu, agus iad riarta gléasta go hálainn, in arm agus in éide agus in iodaí cata, agus san an fear ba mó acu tar leat-trois ar airde. Cuireadar teactaireact isteach á rá gur teastais uathu labairt leis an Ardri. Táinig feargas agus uaisle Ulad amac láitreac go fonnmar, ní hamáin cun an teactaireact a freagairt ac cun go bfeicfidis an raibí, leis. Ní raibí Eísirt amuis. D'fán sé féin agus doo sa baile i ndiaid na sló ag tabairt aire don áit. Táinig Conán mac Ruicir i gcomgar d'feargas agus d'umlaigh sé dó agus labair.

"A Ardri Ulad," ar seisean, "tá lubdán, Ardri tuata lúera agus lupracán, anso i

mbraighíodanas agatsa. Sinne a muintir. Tángamar as triall ort á iarraíó ort ár rí a tabairt dúinn le fuascailt, agus tabarfaimid luac maith duit air."

"Cad é an luac a tabarfaíó sib dom air?" arsa feargas.

"Is mór agus is pairsing an maóaire é seo," ar siad, "an má so na hEamna. Cuirfimid barr cruithneachtan ar an maóaire seo gac bliain duit, gan a beith oraid é a treamad ná a leasú ná don píoc eile dá dua fáil. Ní beith oraid fiú don ghráinne síl a cur ann, ac fásfaíó an cruithneacht uaiti féin cugaid ina bróin trom saibhir."

"Ní tabarfaíó-sa luóán daoib ar an bfuascailt sin," arsa feargas.

"Má sea," ar siad, "nuair ná tabarfaíó dúinn é le fuascailt déanfaimid díoltas ort."

"Agus cad é an díoltas a déanfaíó sib orm?" arsa feargas.

"Imeoidimid mór-timpeall trí cúige Ulaó agus scaoilfimid gamna na Cúige cun a máitreacha agus deolfaíó na gamna na máitreacha agus ní beith, ar maidin amárac, oiread leamnaíochta le fáil i gCúige Ulaó agus déanfaíó deoc d'aon bunóic amáin."

"Bíodh agaid," arsa feargas, "ac ní beith luóán agaid."

D'ímíodar agus deineodar an foígal sin, mar a dúradar. Táinig an maidin. Cuais mná na Cúige as crú na mbó. Ní raib diúir bainne le fáil ó don bó i gCúige Ulaó. Síil gac bean-éruite surb iad a ba féin a bí gan bainne agus go bfeadfaíó sí, ní nárb ionad, roinnt bainne

páil ar iasáct i gcóir an lae sin. Duail na mná um a céile agus iad ag dul ag iarraidh iasácta an baine ar a céile.

"An bfeadfa roinnt baine tabairt dom ar iasáct go dtí amárach?" a dearfaod bean le mnaoi eile. "Chuaig na samna cun na mbó aréir agus níl braon ag aon bó inniu."

"Aililiú!" a dearfaod an bean eile, "o'innis an rud céanna díreac ar mo ba-sa agus is amlaíod a bíos ag teacht ag triall ortsa féacaint an bfaiginn roinnt baine uait ar iasáct."

Lena linn sin tiocfaod an triú bean suas agus an focal céanna aici. Níorb fada gur tuigead ná raib oiread agus diúir baine le páil ó aon bó i gcúige Ulaod. Ceap na mná láitreach gur droc-ní éigin a bi tagta ar ba na Cúige agus go raib an dútaig creacta. Ba gearr ná raib ar fuaid na Cúige, toir tiar tall, ac liúireac agus ologón agus bualad bos. Bí mná na catrac com mór buairt agus lógóireact le mná na tuata. Bí sé buailte istead ina n-aigne ná faigfi aon braon baine coice arís ó aon bó i gcúige Ulaod.

I lár an éirliis, cruinnis tuata lucra agus lupracán arís ar faice na heamna, in iodna cata, díreac mar a bíodar inné roime sin. Táinig feargas amac cun cainte leo.

"An dtadbarfaí ár rí dúinn, a feargas?" ar siad.

"Ní tabarfaod," arsa feargas. Agus ceip air san scairtead gáire a cur as nuair a conaic sé na fir beaga agus iad com feargac, com fíochmar, com cróga ina bfeacaint, gur

“Óiḡ le duine go maróidís an saol, agus gan aon fear acu tar sé horlaḡ ar aird!”

“Mura dtugair dúinn ár rí, a fearḡais,” ar siad, “d’éanfaimid foḡail eile anocht ort.”

“Cad í an foḡail a d’éanfaíḡ sib anocht orm?” arsa fearḡas.

“Ní fáḡfaimid tobair i ḡCúige Ulaḡ gan sailiú oraibḡ. Ansan ní beirḡ deoḡ uisce ná deoḡ bainne aḡaibḡ. Ac má tugtar ár rí dúinn leigheasfaimid an foḡail a d’eineamar aréir agus ní d’éanfaimid a tuilleaḡ foḡla ort, agus beirḡ cion dá lá de bainne inniu aḡ bur mba.”

“Ní bḡaigirḡ sib lubḡán air sin,” arsa fearḡas.

D’imíodar an oíḡe sin agus d’eineadar mar a ḡealladar. Táinig na daoine ar maidin aḡ iarraidḡ an uisce. Táinig bean cun an tobair ba ḡaire dḡ.

“Ocón!” ar sise. “Cad d’imig ar an dtobar?”

Siúḡ cun siúil í fé d’éin tobair eile. Siúḡ aḡ teaḡt ina coinne bean eile agus an t-“Ocón” céanna aici. Siúḡ fé d’éin an tríú tobair an beirt. Siúḡ ina ḡcoinne an tríú bean agus an t-“Ocón” céanna aici sin leis. Ba ḡearr go raibḡ aon puilemoliú amháin ar fuairḡ na dúḡaí acu. An maidin aḡ ḡluaiseaḡt, ḡnó gan d’éanaíḡ, bia gan ullmú, agus gan aon bḡaon uisce le fáil! Ba ḡearr go raibḡ scanraḡ aḡ teaḡt ar na daoine go léir. Na ba i nḡise! Na toibreaḡa loititḡe! Cad é an céaḡ olc eile tḡocfaḡ? Cait ḡaḡ bean a nártac ar an dtalaíḡ uaitḡ agus suiḡ sí ar an ḡclaí aḡ ḡol. Bí na páistḡ sna doirse aḡ béiciḡ. Bí na fir

ANSO IS ANSÚD INA DTRIÚR IS INA SCEATRAR, AGUS FÉACAINTE AR A CÉILE AGUS NÁ FEADRADAR CAD BA MAIT DÓID A RÁ NÁ A DÉANAM, NÓ CAD É AN SCEAL NUA A TABARFAD AN LÁ AMÁRAC LEIS.

AR BALL TÁINIS NA SLUAITE MÓRA DE DÁOINE BEAGA AR FAÍCE NA HEAMHNA. TÁINIS FEARGAS CUN CAINTE LEO.

"CUIR CÚGAINN AMAIC AR RÍ," AR SIAD, "A FEARGAIS NA MÓR-ŠNÍOM, AGUS LEIGEASFAIMID ŠAC FOŠAIL DÁ DFUL DÉANTA AGAINN ORT AGUS DÉANFAIMID BREIS AGUS A DÚBAILT MAITEASA DUIT."

"NÍ DÉANFAD," ARSA FEARGAS.

"MÁ SEA, DÉANFAIMID FOŠAIL EILE ORT ANOICHT," AR SIAD.

"CAD Í AN FOŠAIL A DÉANFAID ŠID ANOICHT ORIN?" ARSA FEARGAS.

"LOISCIFIMID DÚR MUILTE AGUS DÚR N-ATA INS ŠAC PÁIRT DEN CÚIGE, I DTREO NÁ BEID DÓN ŠRÁINNE MINE LE FÁIL AG DO MUINTIR, A FEARGAIS," AR SIAD.

"NÍ DPAIGID ŠID LÚDÁN AIR ŠIN," ARSA FEARGAS.

LOISCEADAR NA MUILTE AGUS NA HATA AN OÍCE ŠIN. AR MAIDIN AMÁRAC NÍ RAID MUILEANN AR ŠIÚL IN DÓN PÁIRT DE CÚIGE ULAD.

"TÁIMID RÉID AR FAD ANOIS!" ARSA ŠAC ÉINNE. "ŠEODAIMID ŠO LÉIR BÁS DON ŠORTA!"

ANSAN BÍ NA FIR AG ŠOL COM MAIT LEIS NA MNÁ AGUS LEIS NA PÁISTÍ.

TÁINIS TUATH LÚCRA AGUS LUPRACÁN ŠO HEAMHAIN. TÁINIS FEARGAS CUN CAINTE LEO.

"TABAIR DÚINN AR RÍ, A FEARGAIS," AR SIAD,

“agus leigheaspaimid an díobáil go léir ar a dúbailt duit féin agus doo daoine.”

“Ní tabarfaid,” arsa feargas.

“Má sea, déanpaimid tuillead díobála duit,” ar siad.

“Cad é an díobáil eile déanfaid sib?” ar seisean.

“Gearrpaimid a gcinn de díasa na cúige seo anocht,” ar siad. “Ansan ní beid uisce ná leamnáct aghaid; ní beid muileann ná rud le meilt aghaid.”

“Ní bfaigfid sib lubdán air sin,” arsa feargas.

D’imíodar an oíche sin agus níor fágadar dias ardaír i gcúige Ulaid san an ceann a gearraíod. D’éirigh na daoine ar maidin agus conaiceadar an scrios. Maraigh an raodarc san ar fad iad. Níorb fiú an cuib eile trácht air, dar leo, seachas na cinn a baint de na díasa.

Táinig na daoine beaga go hEamain. Táinig feargas cun cainte leo.

“Dein do leas, a feargasais,” ar siad, “agus leas do cúige, agus tabair ár rí dúinn. Má tugann tú dúinn anois féin é beid gac ní go maith, mar leigheaspaimid a bfuil d’olc déanta againn ortsa agus ar Ultais.”

“Ní tabarfaid-sa lubdán air sin, daoibh,” arsa feargas.

“Tá olc againn le déanamh fós ort agus cuirfid an t-olc san fíadcaib ort ár rí a tabairt dúinn le breith linn adaire go má faiclinn,” ar siad.

"Cad é an t-olc eile é seo atá agaid le déanamh orm?" arsa feargas.

"Dearraimís an ghrúais anocht de gac ceann tuine dá bfuil i gcúige Ullath, i dtreo ná beir le feiscint amárach ar éinne den daoine, ar fear ná ar mnaoi, ós ná docta, ac cloiseann a beir com maol le plaosc as an uais," ar siad.

"Dar lámh m'atar," arsa feargas, "má beineann sibse an gníomh san anocht dearraíodsa idir ceann agus folt d'luibhán amárach!" Agus d'imiú sé uachtu isteach agus arto-fearg air.

D'airis luibhán an focal agus éonaic sé an fearg.

"Go réid, a feargais, a brácair," ar seisean. "Ní gá ceann ná folt a baint d'éinne. Ligtear mise amach eun mo tuat agus labairfid leo, agus déarfad leo gac a bfuil d'olc déanta acu ar Cúige Ullath a leigheas agus gan a tuilleadh oile a déanamh, ac imeacht abaille go síocánta."

"D'féidir," arsa feargas, "dá listí amach tú eucu go mbéarfadís leo tú."

"Tá mo brácair ri agatsa, a feargais," arsa luibhán, "ná párfad Cúige Ullath go dtí gur toil leatsa féin ligint dom imeacht."

"Is fíor," arsa feargas. "Níor cuimhnios air sin. Imiú amach as triall orthu agus abair do roga rud leo."

CAIBIDIL A XI

LEIGEAS AR AN nDÍOBÁIL

Cuireadh luibhán ina sheasamh anuas ar an tcalamh, agus d'imiú sé amach as triall ar an slua mór de daoine beaga a bhí ann. Nuair a doniceadar eucu é tógadar liú átais agus gairdeachais nár hairiód a leictéir riamh roimhe sin in Eamhain. Bhí liú gac fir acu caol ard, ac an-ceolmar. Nuair a cuir na mílte go léir an liú in éineacht astu níorb féidir a déanamh amach cad ba ceart a cur i gcomparáid leis an bfuaim. Bhí sé níos treise go mór ná an fosgar a déanfaí saite beac. Ní raib sé com láidir ná com garb leis an nglasac a déanfaí lán páirce de géanna. B'fíor-dealraitheac é leis an gcrónán a déanfaí pib mála, ac é beir níos mílse agus níos binne ná crónán na píbe.

"A maite agus a mór-uaisle mo tuata féin," arsa luibhán, "is easal liom go bfuil dearmad oraid. Ní cun dul liú abaille a tásas eugaid amach anso anois, ac cun a insint daoib ná fuil ar mo cumas dul liú anois. Túsas mo briaotar rí d'feargas mac léide, d'Ardrí uasal Ulaó, ná fásfaimh Cúige Ulaó go dtí go mba toil leis féin ligint dom imeacht. Ní féidir domsa mo briaotar rí a briseaí. Tá fios as feargas nac féidir dom mo briaotar rí a briseaí agus nac gá dó ceangal ná cuidreac a cur orm cun mé coimeáí. Tá brí sin níl orm anso ac saor-coimeáí agus

TÁ URRAM AGUS ONÓIR AGUS CION AGAM DÁ FÁIL ANSO Ó FEARĠAS, OIREAD AGUS D'FÉADFAĠ ARTORÍ A FÁIL NÁ A ÉILEAMH Ó ARTORÍ EILE. AGUS I DCAOĠ NA nULTAC SO SO ĠFUIL AN DÍOLTAS SO LÉIR DÉANTA AGAIDSE ORĠU, TÁ OIREAD URRAMA AGUS OIREAD ONÓRA AGUS OIREAD CEANA FAĠTA AGAMSA UATU, Ó CUIREAD SAOR-COIMEAD ORM, AGUS D'FÉADFAĠ FEARĠAS FÉIN A FÁIL UATU.

"DÁ ÉAGMAIS SIN AGUS UILE, IS EOL DAOIBĠ, MAR ĠEALL AR AN nĠADÁIL ÉAGÓRTA A DĠEINEAS-SA AR ÉISIRT, CONAS MAR A CUIREAD DE ĠEASA ORM TEADĠ ANSO AGUS AN FÍRINNE A FĠEISCINT LEM ŠUILE FÉIN, AGUS CONAS MAR A CUIREAD DE DIONÓS ORM NÁRĠ FOLÁIR DOM BLIAIN A ĠADHAIRT ANSO I ĠCÚIGE ULAD AS FEARĠAS MAC LÉIDE, AGUS ANSAN, NUAIR A DĠEINN AS IMEADĠ, ROĠA MO ŠEOD A FÁĠÁIL AIGE.

"DÁ DĠRÍ SIN, A ĠUATA, NÁ DĠEINIGÍ A ĠUILLEAD DÍODÁLA D'ULTAIG, AC TÉIGÍ AGUS LEIGEASAIGÍ ĠAC DÍODÁIL DÁ ĠFUIL DÉANTA AGAIBĠ. AGUS, ÓŠ AS LEIGEAS DÍODÁLA DĠAOIBĠ É, DĠEINIGÍ, MAR IS ĠNAD LÍĠ NUAIR A DĠEINEANN ŠIB TAIRĠE, AN TAIRĠE DĠEANAMH SO RAĠAR. TUGAIGÍ LE RÁ DO NA nULTAIG ŠEO ĠUR MÓ DĠUR DĠAIRĠE NÁ DĠUR nOÍOBÁIL."

D'iompaig sé uatĠ agĠ Ġáinig sé istead AS TRIALL AR FEARĠAS. D'iompaíodar-san ĠO DUBAC AGUS ĠO CIÚIN AGUS ĠO CEANN-ÍSEAL, ĠAN LIÚ ĠAN LÁM-ĠREADAD, AGUS D'ímíodar.

AR MAIDIN AMÁRAC A BÍ ĠUGAINN IS EA BÍ AN T-ÁĠAS AGUS AN MÓRÁIL AGUS AN ĠAIRDEACAS AS ÓŠ AGUS AOSTA, AS DOĠT AGUS AS SAIBIR, AS FÍR AGUS AS MNÁ, AR FUAID CÚIGE ULAD ĠO LÉIR. ĠO MOĠ AR MAIDIN, LE NEART TARTA, ĠÁINIG

bean agus ártac aici féadaint an bfaigead sí aon diúir ón mbó. Tál an bó uirtí go trom agus go tiub. Níorb fáda go raib an t-ártac lán. Rit an bean agus o'innis sí an scéal. Leat an focal ins gac aon ball. Siúo cun na mbó na mná go léir agus na hártai acu. Siúo na ba go léir as tál go trom agus go tiub. Da gearr go raib cion na seachtaine de leam-naect acu ó aon éru amáin. O'féac na daoine ar na goirt éruitheactan. Ní raib aon dias san a ceann arís air agus an ceann níos troime agus níos téagarta ná mar a bí sé ar dtús. O'féacadar ar na hacla agus ar na muilte. Bí gac muileann agus gac at com slán agus a biodar riam agus com hullam cun oibre. Cuadar as iarraid an uisce cun na dtoibreacha. Bí gac tobair com glan agus a bí sé riam, nó níos glaine, agus bí an t-uisce níos pollaine agus níos milse agus níos suáilci ná mar a bí sé roimhe sin. Bí átas mór ar na daoine go léir, ní nárb ionad, agus nuair a hinsead dóib gur é lubdán a cuir cosc leis an ndíobáil agus a cuir an tairbe á déanam, bí an-bhuíochas acu air agus an-urraim acu dó. Ac bí ionad a gcoirí ortu conas féad firín com beas leis maic com mór a déanam.

Má bí urraim mór agus onóir agus creidiúint as lubdán in Eamain agus ar fuair Cúise Ulad roimhe sin bí a seact n-oiread urrama agus onóra agus creidiúna aise as san amac. Ní raib aon uair a crúití bó agus go dtugad an bó bainne maic uairi, ná cuimnití ar lubdán. Ní raib aon uair a beirtí arbar cun muilinn, agus go bpeictí an muileann as casad agus as obair

go hálainn, ná cuimníte ar an bpirín mbeas a bí ina cárbad ar chislinn feargas, agus ná go ndeintí ionad de na cumácta móra a bí as pirín com suarach. Ansan, nuair a tagad an min abaille agus nuair a blaistí an t-arán nó an leite agus nuair a geibte an bia com deablasta, "Loiscead na hata," a deirtí, "ac is fearr a cruann siad an t-arbhar anois ná sar ar loiscead iad."

"Iubdán fé ndear é sin," a deiread duine eile. "D'ordaig sé do na daoine beasa úd an maic a déanfaidís a beic níos mó ná an díobáil a deineadar."

Thiob é sin féin, ac mórán nite nár deinead lot ná leigeas ortu measad daoine go raib feadas éigin ortu ná raib roimhe sin, nó go raib cairde éigin iontu nár mótaíod roimhe sin iontu, agus tugad éinne a buíochas san go léir d'iubdán, i dtreo gur tugad a lán buíochais dó ná raib tuillte in aon cor aige.

Is é rud a táinig as san go léir d'iubdán nár mótaig sé puinn an cúid eile den bliain as imeact. D'imiú an aimsir, áfach, agus táinig an lá go raib deiread leis na seasa agus le braisteanas iubdán agus go raib neart dó imeact abaille go má faiclinn cun a muintire, ac an coinnioll deireannac a comhionad. D'é coinnioll é sin ná roga a seod a fágáil as feargas.

CAIBIDIL A XII

ROGA NA SEOD

“Sea, a feargas, a brátair,” arsa luibhán le feargas, “tá an tréimse caite agus níl ar do cumas-sa mise coimeádo anso níos sia. Níl ac don ní amháin agam le déanaí anois sar a n-imíod. Dúirt Eisirte, ardo-ollam tuata luera agus lupracán, go scaitfinn-se an tréimse seo a caiteam anso agatsa, agus go scaitfinn roga mo seod a fágáil agat anso nuair a beinn ag imeacht. Áireod na seoda duit, a ardrí, agus ansan féadfaid do roga díod a coimeádo.”

Tóg luibhán a sleá ina lámh.

“féac, a feargas,” ar seisean, “sin í mo sleá. Más maic leat í coimeádo is ró-maic an tseoid í. Is líonmhar iad do námaido-se, ac is cosaint duit an tsleá so ar céad námaido. An rí go mbeid an tsleá so ina lámh aige agus é ag dul i scat, tiocfaid sé saor ó reanna a námaido.”

Nuair airig feargas an méid sin níor féad sé gan scairtead gáire cur as. Bí sleá luibhán, mar a déarfá, com mór, com fada leis an mbiorán cniotála a bead ag mnaoi agus í ag cniotáil stoca.

“Beir id lámh ar an sleá so, a rí,” arsa luibhán.

RUG. Ní túisce a òein ná mar a bí an tsleá
 comh mór comh fada comh trom lena sleá féin!

"Deartaig i," arsa lubdán.

Óein.

"Óeineas mo gáire ró-luat, a lubdán,"
 arsa feargas. "Níor deartaíos riamh i gcat
 ná i scrua-comhrac sleá ab fearr ná i seo."

"Sío i mo sciat, a feargais," arsa lubdán.

Tóg sé suas an sciat. Bí an sciat mar a
 déarfá comh mór comh leathan le píosa coróineac.
 Níor gáir feargas.

"Deir id láimh ar an scéit, a rí, agus
 deartaig i," arsa lubdán. "Ní féidir an
 tseoio is fearr a tógad mura ttriallir id
 láimh féin gac seoio acu."

RUG feargas ar an scéit. Ní túisce òein
 ná mar a bí sí comh mór comh leathan comh trom
 lena scéit féin.

"Is é bua na scéite sin, a feargais," arsa
 lubdán, "an fear a beaó ar a scát nac féidir
 é dualaó, bíod ná beaó ann ac garsún gan
 féasós, nó bíod go mbeaó sé ina seanouine
 liat.

"Sío é mo claiðeamh, a feargais," arsa
 lubdán, agus nocht sé an claiðeamh.

Bí an claiðeamh, mar a déarfá, comh mór
 comh fada le snácaid ramhar a beaó ag mnaoi
 agus i ag cur cléite i stoca. Ba dóbair go
 ngáiread feargas arís nuair a conaic sé an
 claiðeamh agus nuair a cuimniḡ sé ar a claiðeamh
 féin, ar an gCalacolg.

"Is mór is fiú an claiðeamh so," arsa
 lubdán. "Níl a leitéid eile de claiðeamh
 cata i láimh rí ná i láimh flata, ná ní raib riamh

pós. Beir ió lámh air, a rí, agus beartaíð é."

Dein. Comh luath agus dein, samlaíodh dó gur b é a claiðeamh féin, an Calacólz, a bhí ina lámh aige, bhí an claiðeamh comh mór comh trom comh so-beartaíte sin.

"Sio é mo bhrat, a feargas,," arsa lubhdán. "Bhrat maith is ea é. Má tógann tú é beir sé nua astat go bráð. Beir sé nua astat i scaiteamh do shaoil féin agus beir sé nua astat do mhac ió diaid, i scaiteamh a shaoil, agus astat do mhic i scaiteamh a shaoil. Féad, a rí, cuir umat é go dtriailir é."

O'féad feargas ar an mbrat. Ceap sé dá leatadh sé a lámh go mbeadh an lámh níos leitne ná an brat. Ach dein sé mar a dúirt lubhdán leis. Rug sé ar an mbrat, agus ní túisce tug sé iarracht ar é leatadh ar a slinneáin ná mar a clúdaíð an brat é go hálainn, comh maith díreac agus dá mba dó féin a déanfaí ar dtúis é.

"Sio í mo léine, a feargas, má ba maith leat í glacadh mar roga,," arsa lubhdán. "Is léine breá í, mar a cionn tú. Is í bean aatar mo seanatar-sa a dein an léine sin, a feargas, lena dá lámh féin, agus is iad a dá lámh féin a sním gac snáth dá bfuil sa léine sin, a feargas."

Ní dúirt feargas don rud leis an léine.

"Féad, a feargas,," arsa lubhdán, "sio é mo críos. Bíonn airgead agus ór sa críos so, a feargas. An té go mbeadh an críos so fan coim air, a rí, ní tiocfaidh galar coirp ná craicinn air. Cuir umat é, a rí, féadaint an dtaitneadh sé leat."

Ceap feargas gur beas ná go lionfaó a ordóys an crios. Nuair a cuir sé aniar fan coim air féin é bí sé mór a dóctain, com hoiriúnac dó agus dá mba dó féin a déanfaí é.

"Sio é mo caparr, a feargais," arsa lubdán. "Seoid uasal is ea é agus tá bua mór air."

O'féac feargas ar an scaparr. Bí sé, mar a déarfá, mór a dóctain cun dul ar barr ordóise feargais.

"Cad é an bua mór atá ar ruid com beas, a rí?" arsa feargas.

"Tá do ceann-sa mór go maic, a Ardri," arsa lubdán, "ac má glacann tú an caparr so ní baol duit ná go raíaró do cloiseann ríoga isteaé ann, agus an cloiseann ar a mbeiró an caparr so ní titfiró an ghuais de agus ní beiró aicis maoile go brác air. Triail ar do ceann é, a rí."

Oem. Cuais ceann feargais isteaé sa caparr com breá com socair com comportuac agus a raíaró sé isteaé ina caparr féin.

"Féac, a feargais," arsa lubdán, "sio é m'ionar." (Ionar a tugtaí an uair sin ar ball éadais a bíod páiscite ar cábail duine, laistig den drat, i bfoirm beiste nó casóige coirp.) "Is éadaé síodúil socair é."

"Agus cad é an bua atá ar an ionar so, a lubdán, a brácair?" arsa feargas, as breic ina lámh dó ar an ionar agus an t-ionar com beas san gur meas feargas ná dúnfaó sé ar a ordóis.

"Tá a corcra glan anois, a rí," arsa lubdán.

“Tá gan amhras,” arsa feargas. “Ní féadfaid sé beith níos glaine.”

“Dá mbeadh duine á caiteamh go ceann céad bliain,” arsa lubbán, “beadh a corcra comhglan an lá deireannach den céad bliain agus tá sé anois.”

“Féach, a feargasais,” arsa lubbán, “sio é mo chóire,” agus taispeáin sé dó rud i bfoirm sciléirín, ach ba corcán an-mhór an sciléirín in aice lubbáin. Bí béal an corcáinín suas, nach mór, go smigín air.

“Agus cad é an bua atá ar an scoire seo, a lubbán?” arsa feargas.

“Tá so, a feargasais,” arsa lubbán. “Dá mba ná cuirfí ann ach clocha agus uisce agus é cur os cionn tine, gheofaí ann ar ball feoil álainn ba b'ia do rí.”

“Níor dóig liom,” arsa feargas, “dá mbeadh puinn ocrais ar an rí, go gcuirfeadh a mbeadh o'fheoil sa chóire sin don mhasmas air.”

“Dála gach seirde eile dá bfuil agamsa, a rí,” arsa lubbán, “an faid is liomsa é tá sé beag mo dóctain, ach má glacann tusa mar roga é beidh sé mór do dóctain. Beidh tuilleadh agus buir ndóctain feola ann duit féin agus do do teaghlach.”

“Is maith é sin, a rí,” arsa feargas, “ach peiceam tuilleadh deo seoda.”

“Féach, a rí,” arsa lubbán, “sio é mo d'abac potraga.” Bí an d'abac potraga leat-trois ar faid agus mar a d'earpá dá orlach go leit ar leiteadh agus an méid céanna ar doimneas.

“Ná bac a laghad, a feargasais,” arsa lubbán.

"Má glacann tú é beir sé mór do dóctain feasta."

"Agus cad é an bua atá air?" arsa feargas.

"Tá, a rí," arsa lubdán, "an té go mbeir an dabad so aise agus a déanfaid é féin a ní ann casfaid a óise trí huairé air. Seodaid sé ceitre saoil duine sar a dtiocfaid an bás air."

"Is an-mait an tseoid an dabad san, a lubdán," arsa feargas. "An bfuil a thuillead acu agat?"

"Tá, a rí," arsa lubdán. "Féac," ar seisean, "sin é mo cleit-ailpín," agus tóg sé suas ina lámhín beag rud ná factas oítre riain ar tairne crú ac é. Bí an ceann caol den tairne ina lámh aise agus an ceann ramhar uaid amac aise.

Fé mar a cíod feargas gac seoid tagad fonn gáirí air, ac deinead sé staonad ó gáirí le heagla go measfaid lubdán ná raib an stuaim aise ba ceart a beir ag rí. Ac nuair a conaic sé an cleit-ailpín, an tairne crú, b'ris ar an stuaim aise, agus cuir sé gáire as a bain a anál de, nó geall leis. Stad lubdán go breá réir stuama go dtáinig feargas as an ttriteam gáirí. Nuair a conaic feargas an firín beag com daingean com stuama com ríoga, agus an tairne crú ina lámh aise, sinse uaid amac, ba dóbair dó triteam eile teact air, ac staon sé, mar bí náire air.

"Agus cad é an bua atá ar do cleit-ailpín, a lubdán?" ar seisean.

"Dá mbeiteá i b'fritgoin cata, a rí," ar

seisean, “agus an éleít seo beít ío láimh agat, cosnóð an éleít do ceann féin agus ceann gac tuine den naonúr ba gaire duit deo muintir, ar gac taobh díot.”

“Is maít an éleít í, a luðóán; ac cao é seo eile ío láimh agat?” arsa feargas.

“Sío í mo slat, a feargasais,” arsa luðóán, “an tslat lena gcomáintear an t-eac buí.”

“Agus cao é an bua atá ar an slat sin, a luðóán?” arsa feargas.

“Dá mbeadó tuine ar muih capaill a beadó com rişin le sean-asal d’éanfaó don buille amháin den tslat seo an capall rişin sin níos luata ná eacra an domáin.”

“Is maít an tslat í,” arsa feargas. “An bfuil a tuilleadó agat?”

“Tá, a feargasais,” arsa luðóán. “féac, a rí. Sin é mo timpán, an timpán is fearr sa domán cun ceoil. Ó bhuac na Mara Rua a tugadó ar dtúis é, agus tá ceol ann dóctain don cuideactan sa domán pé eolas a beadó ar ceol acu, pé gaire ná pé cruinneas a beadó ina gcluasa acu. Agus tá buaða móra ar an dtimpán so, a feargasais.”

“Innis dúinn cuíó de na buaða, a rí,” arsa feargas.

“Neosfaó, a rí,” arsa luðóán. “fear nár rug riamh ina láimh ar uirlis ceoil agus nár foghlaim riamh conas ceol a seinnt, níor gá dó ac breít ina láimh ar an dtimpán so agus bainfeadó sé ceol as níos fearr agus níos binne agus níos síreacataí ná mar a bainfeadó an ceolaí ab oílte as timpán eile. Mo timpán álainn, a feargasais, níl timpán eile ar bit

“Com t'ead-dinn, agus seibtear a ceol san bua.”

“Is maith an timpán é. Is iontach a bfuil de seoda agat, a luibhán,” arsa feargas.

“An bfuil tuilleadh agat?”

“Tá, a feargas. Féac, sin é mo deimheas.”

Taispeáin sé an deimheas. Ní raib an deimheas san ac mar a déarfá trí ceathrúna d'orlaic ar fáil agus timpeall ceathrú d'orlaic ar leiteadh, agus bí sé déanta de cruais a bí comh seal le hairseadh, agus bí faobhar ar a t'adheann a gearraíodh “fionnaid in aghaidh srúta,” mar a deirtear sna sean-scéalta.

“Cad é an bua atá ar an ndeimheas san, a luibhán?” arsa feargas.

“Tá, a rí,” arsa luibhán, “an fear go mbeadh an deimheas so aige agus déanfaidh úsáid de ar a ghruais agus ar a cuibheasóige déanfaidh sé bua ar feara éireann in áilleacht agus i maisiúlacht pearsan.”

“Is álainn an tseoid é. Is mó fear gur maith leis a leiteid a beith aige. Cé dein an deimheas san, a rí?” arsa feargas.

“An gada is fearr le fáil, gada dharráin,” arsa luibhán.

“Ní hionaid é beith go maith. An bfuil aon deireadh leo seoda? Ní ró-furasta domsa an ceann ceart a tógadh ar ball,” arsa feargas.

“Féac, a feargas,” arsa luibhán, “sin í mo snátaidh.”

D'fhéac feargas ar an snátaidh. Is ar éigin féad sé í feiscint in aon cor bí sí comh beag san.

“Cad é an bua atá ar do snátaí, a lubtóin?” arsa feargas. “Is deacair bua mór a beit ar rud com beag.”

“Tá bua an-mór, an-tairbheac, ar an snátaí seo. An t-éadaic is gairbhe agus is tútaí dár fíod riam beaó sé com mín le síoda nó le sról ac go scuirfí an tsnátaí so trío.”

“Brostais ort, a rí,” arsa feargas. “Áirim an cuio eile.”

“Má tógann tú dá muic de na muca atá asam ní beit do teaqlac san muiceoil coíce,” arsa lubtóin.

“Conas san, a rí?” arsa feargas. “Cad é an fáil le dul dá muic ar mo teaqlac-sa? Go mór mór nuair is dóca ná faigead fear dem teaqlac don lán béil amáin ins gac muic díob, ní hea, ac sa dá muic in éineact.”

“Is mór é do teaqlac, a rí,” arsa lubtóin, “agus is mór an goile atá as gac duine dá bfuil ar do teaqlac, ac dá mbeaó oiread eile acu ann agus oiread eile slí as gac duine acu don bia, geobairis a noótain sa dá muic seo a deirim. Agus rud eile. Maraítear an dá muic agus itear iad istoiíce, agus geofar beo iad ar maidin, i dtreo go bfeadfar iad a marú agus a ite arís an tarna hoíce. Ar an gcuma san tabarfaid an dá muic a deirim a noótain muiceola doo teaqlac, a feargais, agus beit na muca féin asat i gcónaí.”

“Is iontaic na muca iad, a lubtóin,” arsa feargas. “Comáin leat.”

“Féac, a rí,” arsa lubtóin, “b’féidir go dtaitnefaó m’adastar leat.”

"AGUS CAD É AN BUA ATÁ AR AN ADASTAR, A RÍ?" ARSA FEARGAS.

"DÁ MBEAD BÓ DUB AG DUINE AGUS É A TABAIRT LEIS TAR TRIÚCA, DÁ MBEAD FEAR NA BÓ AR A TÓIR, NÍ BEAD LE DÉANAM AIGE AC AN T-ADASTAR SO A CUR AR CEANN NA BÓ AGUS DÉANFAID BÓ BAIN DI AGUS NÍ AITNEOD AN TÉ A BEAD AR A TÓIR I NUAIR A CÍFEAD SÉ I."

"NÍ BEAD AON SHÓ AGAMSA DEN ADASTAR SAN, A LUBDÁIN," ARSA FEARGAS. "NUAIR A TUGAIM TÁIN BÓ LIOM IS LE CLAIDEAM A COSNAIM IAD AR TÓIR."

"FÉAC, A FEARGAIS," ARSA LUBDÁIN. "NÍORB FEARRA DUIT RUO A DÉANFA NÁ MO BRÓGA A GLACAD MAR ROGA. BRÓGA DEASA FINNDOIRNNE IS EA IAD."

D'FÉAC FEARGAS AR NA BRÓGA. ANSAN D'FÉAC SÉ AR A DÁ TROIS FÉIN. NÍ RAFAID DARR ORDOIGE A COISE ISTEAC IN AON CEANN DE BRÓGA LUBDÁIN. TUIG LUBDÁIN CAD A BÍ INA AIGNE.

"SEO, A RÍ," AR SEISEAN, "TRIAIL IAD FÉACAINT CONAS A OIRFIDIS DUIT."

BAIN FEARGAS DE A BRÓGA FÉIN, CUN LUBDÁIN A SÁSAM. RUG SÉ AR CEANN DE NA BRÓGA FINNDOIRNNE AGUS CROM SÉ SIOS CUN, MAR DEA, ORDÓG A COISE A CUR ISTEAC SA BRÓIG. NÍ TÚISCE CHUR SÉ AN ORDÓG CUN BÉIL NA BRÓIGE NÁ MAR A MÉADAIĞ AN BRÓG AGUS SLEAMNAIĞ A COS ISTEAC INTI I DTREO SO RAIB SÍ UIME SO SÁSTA.

"CHUR UMAT AN BRÓG EILE, A RÍ," ARSA LUBDÁIN. DEIN. MÉADAIĞ AN BRÓG EILE AGUS SLEAMNAIĞ SÍ SUAS AR AN SCOIS AR AN SCUMA SCÉANNA. SIÚLAIĞ FEARGAS ROINNTE SNA BRÓGA. TAITNEADAR LEIS SO MÓR. BIOD SUR BRÓGA

FINNDRÖINNE IAD BÍODAR AN-BOG AR A COSA, AN-COMPORDAÍ.

“CAO É AN BUA ATÁ AR NA BRÓGA SO, A LUDBÁIN?” ARSA FEARGAS.

“TÁ BUA MÓR AR NA BRÓGA SAN, A FEARGAIS,” ARSA LUDBÁIN. “MOLAIM-SE AN RÍ SO MBEIÓ NA BRÓGA SAN IODIR A TROITE AGUS TALAMH.”

“CAO NA TAOB, A RÍ?” ARSA FEARGAS.

“NÍ BEIÓ DON GÁ COÍCE LE BÁC NÁ LE LOING AIGE. SIÚLÓIÓ SÉ LEIS NA BRÓGA SAN AR TALAMH NÓ AR UISCE MAR A CÉILE. IS COMÓEAS DO NA BRÓGA SAN MUIR AGUS TÍR.”

“GLACAIM NA BRÓGA SO MAR ROGA, A LUDBÁIN,” ARSA FEARGAS.

“TÁ SO MAIT, A RÍ,” ARSA LUDBÁIN.

“TÁIM-SE SAOR ANOIS Ó NA GEASA A CUIR EISIRT ORM MAR GEALL AR AN NGABÁIL ÉAGÓRTA A DEINEAS AIR. NÍL AR DO CUMAS-SA, A FEARGAIS, MÉ COIMEÁD ANSO NÍOS SIA. TÁIM BUÍOC DÍOT, A RÍ, AGUS D’UAISLE ULAÓ, IODIR RÍ AGUS RÍ-DAMHA AGUS OLLAMH AGUS FILE, IODIR RÍOGAN AGUS BAIN-TIARNA AGUS INÍONRA RÓ-UASAL. TÁIM BUÍOC DE MUINTIR ULAÓ IODIR ÍSEAL AGUS UASAL, MAR TUGAÓ MÓR-CUIO AOIBHNIS AGUS MÓR-CUIO ÁTAIS AGUS MÓR-CUIO SUILT AGUS CAITEAMH AIMSIRE DOM ÓN LÁ A TÁNGAS ANSO INA MEASC AGUS SUR TARRAINGEAD AS AN LEITIN MÉ.”

“BEIÓ UAGNEAS MÓR AR AN UILE DUINE ANSO IO DÍADÓ, A RÍ, AGUS ORMSA TAR CAC. AC NÁ HIMIŠ UAINN SO D’TAGA ULTAIS NA CÚIGE SEO AR DON LÁTAIR AGUS SO B’FAIGE SÍAD SO LÉIR DON RAÐARC AMÁIN EILE ORT SAR A N-IMÍR, AGUS SO B’FÁGAIR SLÁN AGUS BEANNAÉT ACU, AGUS SO LIGE SÍAD SLÁN AGUS BEANNAÉT LEAT.”

Tóillís lúthán cúige sin.

Cuireadh scéala amach ar fuair na cúige go raib lúthán ag imeacht. Táinig na daoine isteach as gach aird d'arda na cúige, go bfeicirís lúthán aon uair amháin eile sar a n-imeadh sé. Bí uaigneas mór orthu go léir. Ach d'fás lúthán slán agus beannaíocht acu, agus dúradar-san leis, "Go dtéir slán!" agus d'imiú sé uachtu, é féin agus a ríogan, Débhó, ar muin an eic buí.

Bí sé féin agus Débhó agus an t-eac buí com beag san nac ró-íada féad na hultais radarc a coimeadh orthu. Bíodar go léir ag faire com gear agus ab féidir leo é.

"Ó, cím-se fós iad," a deireadh tuine.

"Canad?" a deireadh tuine eile.

"Ansú mar a bfuil an cnapóigin féir," a deireadh an céad tuine.

Da gearr ná raib le feiscint in aon ball ach na cnapóiginí féir.

CAIBIDIL A XIII

FÁILTE DÁ hULLMÚ

Nuair a táinig seacht gcata féinne luera agus lupracán abaille ó Eamain agus san an rí acu bí buairt agus brón agus uaigneas ar na daoine beaga go léir. O'innis an muintir a táinig abaille ó Eamain cao dúirt lubdán, go ndúirt sé nárb foláir dó féin beit bliain in Eamain agus ansan roga a seot a fásáil as feargas. Socráig na daoine go léir a n-aighe agus dúradar lena céile go scaitfidis foighe beit acu, agus nár baol ná go dtiocfaó an rí abaille com luat agus beaó na coinníollacha comhionta agus na geasa ar neamhí. Bí fíos acu gur dein lubdán an éagóir ar eisirt. Bí fíos acu gur measa go mór éagóir ó rí ná éagóir ó aon tsaghas eile duine, agus gur deacra sásam a tabairt san éagóir sin ná san éagóir a déanfaó duine ba lú ná rí. Ac bíodar as faire na haimsire agus as áireamh sac lae agus sac seachtaine go dtí go raib an bliain istig.

Fé deiread bí fíos as eisirt go raib an aimsir nac mór istig, agus go mbeaó ar cumas feargas, nuair a tabarfaí dó roga na seot, lubdán a ligint cun siúil san feiteam le deiread na bliana ar fao. Glaoig eisirt cuige ar maite tuata luera agus lupracán agus labair sé leo.

"A maite agus a mór-uaisle," ar seisean, "tá ár rí ag teacht chugainn abaille. Is ceart dúinn sinn féin a gléasað agus a ullmú chun fáilte cur, mar is cóir agus mar is ceart, roimh luthóán agus roimh Débó."

Shuais an scéal san mór-timpeall na tíre go léir, mór-timpeall má faitlinn, agus tosnaigh na daoine beaga ar teacht isteach ón uile taobh den tír. Nuair a biodar cruinníte, na céadta mílte díob, labhair Eisirt arís leo.

"A maite agus a mór-uaisle agus a daoine," ar seisean, "tá ár rí agus ár ríogán, luthóán agus Débó, ag teacht chugainn abaille ar an eac mbui. Is cuise cuireas teachtaireacht amach ag triall oraib, chun go dtiocfaid sib go léir anso agus go ndéanfaid sib sib féin a gléasað do réir oird agus uaisleachta, gac buíon agaib féna dtaoiseach agus gac réim um a ríogra, agus go siúlóimis go léir amach, inár gcéadta mílte, ag cur fáilte roimh an rí agus roimh an ríogán."

Cuireadar go léir liú suas, díreach mar a cuireadar nuair a bí na seacht gcata díob ar faice na hEamhna nuair a táinig luthóán cucu amach agus gur measadar gur ag teacht leo abaille a bí sé. Bí doó Éigean ann, agus o'airis sé an liú, agus dein sé oiread ionad de díreach agus dein na hUltaigh de nuair airíodar é ar faice na hEamhna.

Gléas na daoine beaga iad féin ansan, fé mar adúirt Eisirt leo a déanamh, agus ba mór an radarc iad. Leat a súile ar doó Éigean nuair a conaic sé an suatantas acu a bí ann agus iad comh mion!

“ Cao a tóeanfao-sa, a rí ollamh? ” ar seisean le hEisirt. “ Da mait liom dul amach, com mait le cáce, agus fáiltiú roimh an rí agus roimh an ríogain, ac má siúlaim i measc na ndaoine tá eagla mo croí orm, dá feabhas aireachas a tabarfao dom cosa ná féadfao san cuido acu a fhortú, nó b’féidir a marú. Dá ráineo do tabarfainn coiscéim anacair, cá b’fios dom, nuair a cuirfinn mo cos fúm arís, ná go mbeaó mórseisear fém b’róis agus, i b’fao uaimh an t-ole! Dá b’faginn baraitisleaó agus go leasfaí mé ní fíos an mó duine beaó marb fúm! Ní feadair an domhan, a rí ollamh, cao is mait dom a tóanamh.”

“ Socróo-sa an ní sin duit láitreach, a rí éigeas,” arsa Eisirt. “ Féac, a rí éigeas,” ar seisean, “ seasaig-se ansan.”

Seasaig doo ar lár an mácaire san áit ina ndúirt Eisirt leis seasamh. Ansan glaois Eisirt cuige ar duine de na taoisig airm.

“ Féac, a duine uasail,” ar seisean, “ cuir trí naonúir de na fir atá agus, guala le gualaimh, ansan laistiar do’ doo, agus fanaióis breis agus daicad orlaic uaió siar.”

Dein.

“ Cuir anois,” arsa Eisirt, “ trí naonúir anso ar a lámh deis, i ndiaid a céile.”

Cuir.

“ Cuir anois,” arsa Eisirt, “ trí naonúir anso ar a lámh clé, ar an gcuma gcéanna, i ndiaid a céile agus iad breis agus daicad orlaic uaió amach.”

Dein.

“ Cuir anso anois, roimhe amach, guala le

gualainn, an ceathrú trí naonúir, agus iad breis agus datad orlaé roimhe amac."

Dein an taoiseac mar a dúrad leis.

Nuair a bí an méid sin déanta bí doó ina seasam istig i lár na slí a bí folam ina timpeall, agus bí na ceitre línte fear san ina seasam, line acu laistiar de, line acu lasmuig de, agus line acu ar gac taob de, agus gan don fear acu i ngaireac datad orlaé dó.

"Sea, a rí ollam," arsa Eisir, "má geibean tú barathuisleac anois agus go mbainfear leagad asat, ní dóig liom go dtitfir ar éinne. Tá breis agus t'airde féin de slí ar gac don taob díot. Ac nuair a tosnoíó an siúl, a rí éigeas, dein-se siúl go han-réir. In aghaid gac coiscéim dá dtabarfair-se caiteir gac fear díob so trí nó ceathair de coiscéimeanna a tabairt cun coimead suas leat. Cuminnig air sin, a rí éigeas, agus ná bí ró-dian ortu. Agus tugaisí-se aire," ar seisean leis na fir, "an tslí céanna a coimead i gcónaí idir sib agus doó, agus ar d'ur mbás gan éinne a ligint taraid isteaé sa tslí oscailte seo atá laistig daoib."

Bí gac don rud socair. Tugad don tslua an focal cun gluaiste. Gluais an slua go léir ar don coiscéim. An méid den tslua a bí laistiar o'doó ní féadadís gan beic coitianta as féacaint ar an bpatac mór go raib a ceann, dar leo, in airde sa spéir agus a cosa ar an dtalam i measc a gcós féin, agus gac don coiscéim fada rigin a tugad sé gur dóig le duine gur as titim ina coollad a díot

sé agus náró fíos cad é an neomat a bainfi leasáó as. An méio den tslua a bí lasmuig de ní ligeaó dí an tsiúil dóib féacaint siar, ac measaíois go scríteáó an talamh péna scosa in aghaíó sac coiscéim dá dtugáó sé. An méio den tslua a bí ar sac taob de ní féadaíois san stracféacaint a tabairt, anois agus arís, tar a nguille air, féacaint an mór den dútaig a féadfaí a feiscint ioir a dá cois in aghaíó sac coiscéim dá dtugáó sé. Ba cuma le h-aóó an fáio ná raib aon baol go satalóó sé ar aon chúio acu. Ac nuair féacáó sé ina timpeall ar na mílte slua go léir agus iad com beas, iad tíos ar fáo uair ar an dtalamh, bíóó sé ag iarraió cuimneamh ar rud éigin a cuirfeáó sé i gcomparáio leo, i dtreo go bfeadfaó sé cuntas éigin cruinn a tabairt orthu nuair a raíáó sé abail go heamain. Ní féadáó sé cuimneamh ar aon comparáio a tiocfaó isteaó ar aon tslaó leis an bpirinne. Ní fáca sé riam a leitéio de raóarc. Na mílte daoine agus iad go léir com beas, agus san am scéanna iad go léir com cumta, com córac, com daóúil, com slan, com dea-béasaó, com lán d'eolas agus de tuiscint agus d'intealaó.

Bí an siúil dá déanamh. Bíodar ag cur na sli díob. I lár a maónaimh dó d'airig aóó an liú ag éirí amuig i dtosaó an tslua. Tógaó an liú, ó duine go duine, go dtí go raib an slua go léir ag liúirig com haró, com cutaig agus bí sé sa éliaó agus sa scornaig acu. Cuir aóó liú as, go mbeáó sé, dar leis, com mair leo. Má cuir, screaó na daoine beaga a bí ar sac taob de agus riteadair uair amac.

SCREAD NA DAOINE BEAGA A BÍ LAISTÍAR DE AGUS RÍCEADAR UAIÓ SIAR. SCREAD NA DAOINE BEAGA A BÍ LASMUIG AGUS RÍCEADAR UAIÓ AMAÓ. SÍL GAC ÉINNE NUAIR A HAIRÍOD AN LIÚ A CUIR AOD AS GURD AMLAÍD A BÍ AN T-AER AGUS AN TALAMH AG CITIM AR A CÉILE. BÍ GAC AON CONTÚIRT SO MARÓD NA DAOINE BEAGA A CÉILE AG BRÚ AR A CÉILE AGUS AG GADÁIL DO COSA INA CÉILE, CUIR AN LIÚ A DHEIN AOD A LEITÉIRO SIN DE SCEON IONTU. CONAIC EISIRT AN SCEON AGUS AN CONTÚIRT. CONAIC AOD AN SCEON AGUS AN CONTÚIRT.

“CAS SCOL AMHRÁIN DÓIB, A RÍ ÉIGEAS,” ARSA EISIRT.

CAS AOD AN SCOL AMHRÁIN. CAS SÉ É SO HARD AGUS SO BINN, AGUS BA MAIT CUIGE É. STAD AN BRÚ LÁITREAC. D’ÉIRIG NA DAOINE BEAGA A BÍ AR LÁR AGUS GLANADAR AN CEO DÁ SCUIT ÉADAI. NÍ RAIB ÉINNE MARB NÁ AON CNÁM BRISTE. BA GEARR SO RABDAR SO LÉIR SO CIÚIN AG ÉISTEACHT LE HAMHRÁN AODA.

“STAD ANOIS, A RÍ ÉIGEAS,” ARSA EISIRT.

STAD. TÁINIG LÁN A SCROÍ DE NAIRE AR AN MUINCIR A GLAC AN SCEON. BÍODAR AG FILLEAD, GAC ÉINNE CUN A ÁITE FÉIN SA TSIÚL.

CAIBIDIL A XIV

SA BAILE SLÁN

Mótaíodh go raibh tosach an tslua ag siúl an-ghéar. Níorbh fada gur motaíodh go rabhadar ag rit. Níorbh fada go raibh an slua go léir ag rit agus san blúire suime acu in doo. Gluais an muintir a bí laistiar de amach timpeall a cos agus eatarthu. Bí "táinig an rí! táinig an rí!" i mbéal gach éinne agus gach éinne ag rit. Ansan is ea bí doo i scrudáas. Níor deín sé ac seasamh mar a raibh aige agus a dá trois a coimeád ar an dtalamh go daingean. Bí na daoine beaga ag gluaiseacht tar na bróga agus tar na halta aige, díreach mar a gluaiseodh an t-uisce dá mbeadh sé ina seasamh san abainn. Bí sé tamall maith ina seasamh ar an gcuma san agus na daoine beaga ag gluaiseacht tairis amach, agus ná ligfeadh scairte dó aon cos leis a bogadh den talamh. Bíodar comh fada san ag gabáil tairis amach gurá ionad leis cá bfuarthas iad go léir. Bí eagla a croí air ná féadfaid sé a cosa coimeád daingean ar an dtalamh go mbeidís gafa tairis. Fé deireadh gairb an tuine deireannach acu tairis amach. Ba mór an fuascailt é! Ansan is ea tuig sé go raibh lubdán tagtha, agus gurá sin é fé nhear an liúireadh ar dtúis agus ansan an rit. Cait sé é féin ar an dtalamh agus sin sé a cosa.

"Dá luatacht a beadh-sa sa baile in Eanáin,"

AR SEISEAN INA AIGNE FÉIN, "IS EA IS FEARR É. NÍL AON GHÓ ANSO AGAM. NÍLIM-SE OIRIÚNAC DON ÁIT AGUS NÍL AN ÁIT OIRIÚNAC DOM. TÁIM RÓ-MÓR AR FAD DON ÁIT SEO. NÍORÉ IONAD LÍOM GO MBEAD DOICEALL AS TEACT ORTU. ITIM AGUS ÓLAIM OIREAD LE DEICHIÚR AGUS DATAD ACU FÉIN AGUS INA DÍAD SAN NÍ ITIM LEAT MO DÓTANA. TÁIM AS DUL AS. NÍ HAON COMPORTO BEIT ANSO, PÉ ONÓIR A TABARFAI DO DUINE. BÍ AN CEART AS EISIRT NUAIR A DÚIRT SÉ NÁ DÉARFAD SÉ LÍOM TEACT NÁ FANÚINT. NÍ FÉIDIR DOM MILLEÁN A CUR AR ÉINNE AC ORM FÉIN. IS MÍ-CÓCROMAC AN RUD DO DUINE BEIT RÓ-MÓR, BEIT INA PIARDA FATAIS I MEASC NA NUADINE. CAD É AN CANCAR A BÍOD ORM GO MINIC IN EAMAIN MAR GEALL AR MÉ BEIT COM BEAS! CAD A DÉANFAINN ANOIS DÁ MBEINN COM MÓR LE FEARGAS! IS AMLAID MAR ATÁ AN SCÉAL AGAM TÁIM RÓ-MÓR—AGUS TÁIM RÓ-BEAS. TÁIM RÓ-MÓR; MÁ FAICLINN AGUS TÁIM RÓ-BEAS IN EAMAIN."

AN FAID A BÍ SÉ SA MÁCHAM SAN CÁINIS EISIRT CUIGE.

"CAD Í AN GRUAIM SEO ANOIS ORT, A RÍ ÉIGEAS?" ARSA EISIRT.

"B'FEARR LÍOM GO MBEINN SA BAILE!" ARSA DOB.

"AR DÉINEAMAR AON RUD A CUR MISÁSAM ORT, A RÍ?" ARSA EISIRT.

"NÍOR DÉINEADAIR, A RÍ," ARSA DOB. "MÉ FÉIN ATÁ AS CUR MISÁSAM ORM FÉIN."

"AGUS CAD É AN LOÉT ATÁ AGAT ORT FÉIN, A RÍ?" ARSA EISIRT.

"TÁ, MÉ BEIT RÓ-MÓR," ARSA DOB.

"IS TÚ AN CÉAD DUINE RIAM A AIRÍOS-SA Á

lochtú féin mar gheall ar beit ró-mór. Is an-minic, áfach, a airíos tuine á lochtú féin mar gheall ar é beit ró-beag,” arsa Eisirt.

“Is fíor duit sin,” arsa Aoib. “Nuair a bíos-sa sa baile in Eamain ní raib am baint den tsaol, do ló ná d’oíce, ac mé beit com beag. Nuair féadainn ar feargas agus ar na fíor móra eile bíod mo croí dá loscad coitianta le formad. Ní féadad tuine féadaint gear a tabairt orm ná measainn gur as déanamh ionad dem lagad a bíod sé, agus binn ar buile. Anois, níl am baint den tsaol ac mé beit com mór. Má féadann tuine de muintir na háite seo gear orm buailtear istead im aigne láitread gur as déanamh ionad dem méid a bíonn sé, agus tagann an buile céanna orm. Is gasta a deinis-se an gnó, a Eisirt, nuair a dúrais ná déarfá liom teacht anso ná fanúint sa baile. Dá n-abartá liom teacht, is dóca go mbeinn as cur an milleán go léir ort anois agus á rá leat go raib sé ceart asat mé fágáil sa baile. Ní dúrais liom teacht ná gan teacht. Ní féidir dom milleán an scéil a cur ar éinne ac orm féin.”

“Ná cuir milleán ort féin ná ar éinne eile, a rí éigeas,” arsa Eisirt. “Ní tusa an t-éinne amháin go bfuil an dá ní sin, lagad agus méid, á baint den tsaol. Lagad agus méid coirp atá as cur ortsa. Is neamhni iad san seacas an dá ní eile úd, lagad agus méid aigne. Nuair a bís-se sa baile bíteá buarta toisc gan tú beit com mór id colainn le feargas. Tá buairt anso ort toisc gan tú beit com beag liomsa.”

"Sádaím partún agat, a Eisirte," arsa Aod. "Ní dóig liom sur máit liom beic com beag leatsa!"

"Sin é saímlaíos, a rí," arsa Eisirte. "Ní furasta teacht suas le duine go bfuil fios a aigne féin i gceart aise. Ac ní cuise sin a díos. Cuise seo is ea díos, a rí. An buairt seo a bíonn ortsa mar geall ar do méid, nó ar do lagad, is beag fear i gcúise ullad ná bíonn an buairt céanna air agus an formad céanna a baint den tsaol. Níl duine acu ná motaíonn é féin ró-beag nuair féadann sé ar na daoine atá níos uaisle ná é féin, agus bíonn sé ar buile. Agus níl duine acu ná motaíonn é féin ró-mór nuair féadann sé ar na daoine atá níos isle ná é féin, agus bíonn sé ar buile le huadhar, agus bíonn fuat ag gac éinne dó. Bíonn gac éinne ag fanúint uairt amac."

"Ní dóig liom sur ceart an cainte sin a tagairt domsa, a rí," arsa Aod.

"Ní ceart, a rí ollamh, agus ní duit atáim a tagairt. Ní hamlaíod a bíonn daoine ag fanúint uaitse amac. Is amlaíod nac féidir iad a coimeád uait amac. Táim ag tagairt na cainte do daoine a measann go bfuil aigne mhór acu, agus gan acu, le fírinne, ac aigne an-beag. Is dóig leo sur fadaig iad, ina n-aigne, ac cionn an uile duine ná fuil iontu ac abaic."

"Im adac nó im fadaic dom, a Eisirte," arsa Aod, "b'fearr liom go mbeinn sa baile i gcúise ullad."

"Téanam ort istead más ea, agus fág slán ag an rí agus ag tuata luera agus lupracán,

agus cuirpíð lubdán an t-eac buí leat go trá na tótréanfean. Ní beirfeá i bpad as dul abaille go heamain dá mbeirfeá ar trá na tótréanfean."

Ípreab doó ina suí. Tós sé eisirt ar a bois cuige. Tángadar go dtí an halla mór mar a raib féasta dá ullmú cun páilte cur roim lubdán ar a teacht abaille as eamain. Bí maite agus mór-uaisle tuata luera agus lupracán cruinnite, agus bí gac éinne as suí istead ina ionad féin, do réir teidil agus onóra agus uaisleácta. Níor deinead dearmad den bosca beit socair ar deis an rí i dtreo go bfeadófad doó suí air.

Suíg an cuideácta agus caiteadar an bia. Ansan bainead na spiozóidí as na barailí agus dáilead lionn so-blasta ar an gcuideáctain agus bíodargó suaire agus go súgac agus go lán d'aoibneas. Bí an bia go maít agus bí an deoc go maít agus bí an caiteam aimsire go maít. Ac, maít ab fearr ná gac maít eile, bí an rí sa baile acu.

Ar ball d'éirig lubdán agus dein sé caint. Ní maíom ná mustar ná blaðmann a bí sa caint, áfac, ac tuairisc breá cruinn léir solasmar, ar feargas agus ar ultaig agus ar cúige ulaó, ar na daoine móra a bí ann agus ar a nása agus ar a mbéasa.

"Agus," ar seisean, as críocnú na cainte, "ní ceart do rí coíce beit as maíom as méio a cumácta ná as neart a slua, mar ní feadair sé ná go mbead cumáct le fáil ba mó ná a cumáct agus slua le fáil ba treise ná a slua."

Nuair a bí an oíce caite agus an cuideácta

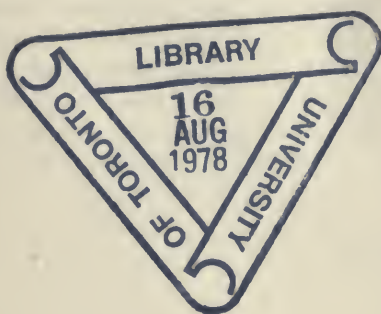
as cuimneamh ar scaipeadh, táinig Eísirt in aice an rí agus d'innis sé dó go raibh Aodh ag dul abhaile go hEamhain.

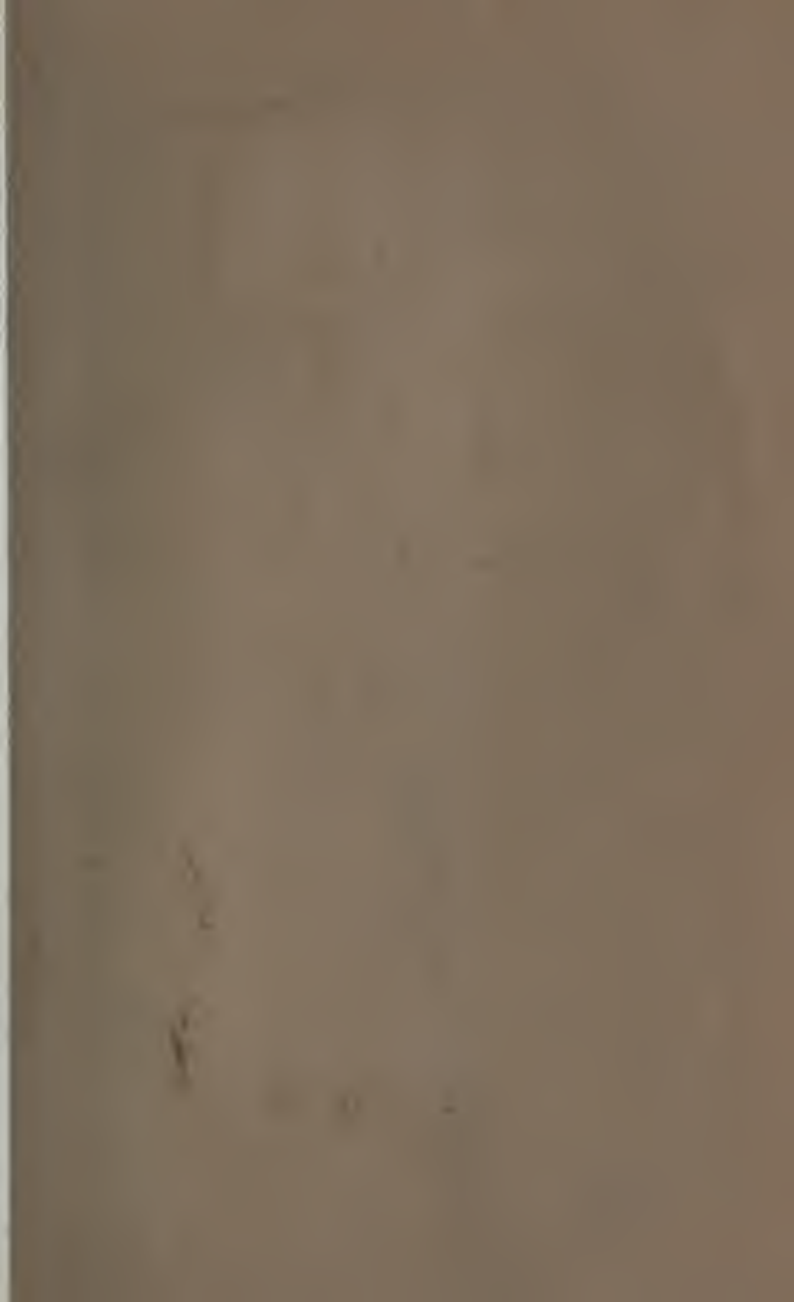
"Tá go maith," arsa an rí. "Caitfeadh é cur abhaile le honóir. Is é ollamh Ulladh é. Deim-se an t-eac buí a gléasaigh, a Eísirt," ar seisean, "agus beir Aodh leat go trá na dtreanfeadh."

Deim Eísirt mar a dúirt an rí leis. Gléas sé an t-eac buí agus chuaigh sé ar a muin agus chuir sé Aodh ar a cúla. Shuais an t-eac buí leo tar sácl réidh, tar sácl achrann, tar sácl móin agus maóaire, tar sácl tír agus farraige, go dtí go raibh Aodh ar trá na dtreanfeadh.

Dí uaigneas mór ar an mbeirt nuair a biodh ar scarúint le céile. Ach b'éigean dóibh scarúint. Chuaigh Aodh abhaile go hEamhain agus táinig Eísirt tar n-ais go Má Fathlín ar eac buí lubbáin.

Ní hé mo tuairim go bfuadaigh a céile ó sin.

**PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET**

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY
